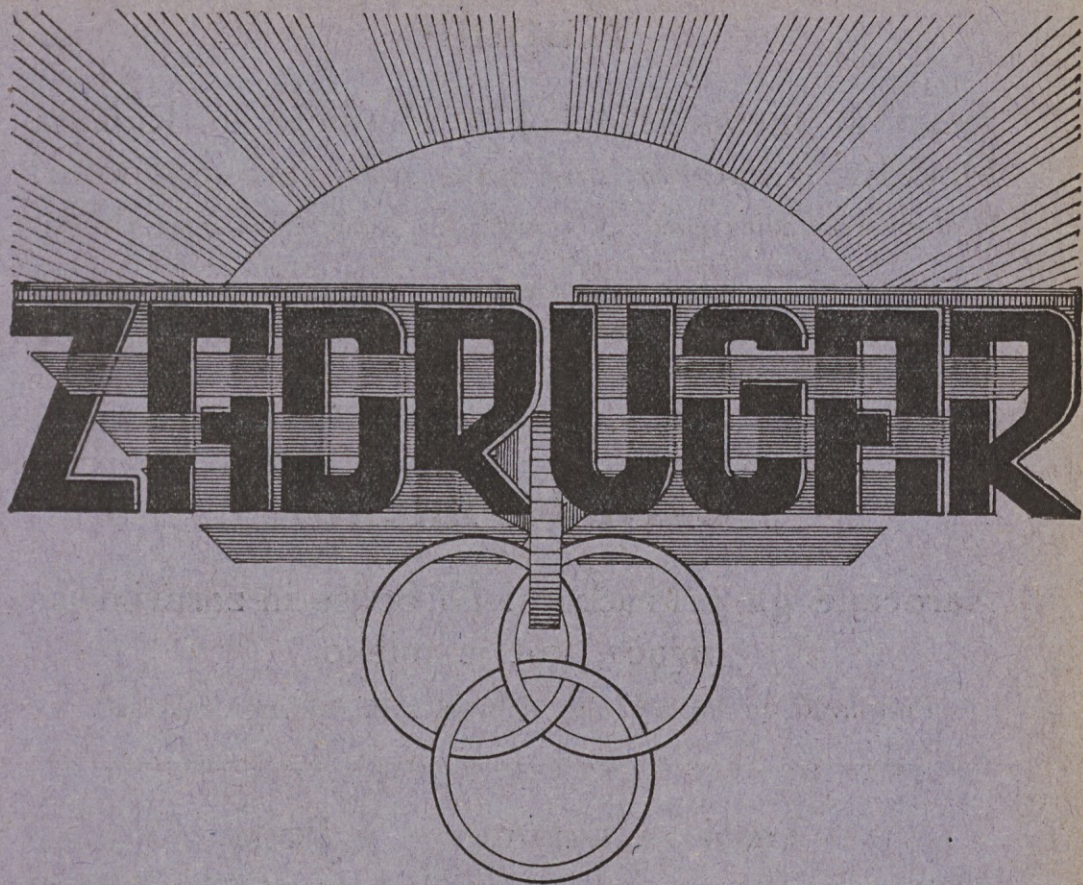

7

LETO IX

GLASILO
NABAVLJALNE ZADRUGE
USLUŽBENCEV DRŽAVNIH
ŽELEZNIC V LJUBLJANI

Kupujte

meso in mesne izdelke v mesnicah g. Rudolfa Ocvirka, s katerim ima naša nab. zadr. pogodbo!
(Kolodvorska ulica pred „Dvorom“ in Medvedova ulica v Šiški)

V zalogi imamo večjo množino najboljših neprešanih ocvirkov lastnega proizvoda, ki jih prodajamo po skrajno nizki ceni Din 6 — za kg.

Uživajte mleko!

Naročajte ga pri zadrugi! Ni boljše in zdravilnejše pijače, kot je mleko.

Podpirajte to našo akcijo, sebi in svoji zadrugi v korist!

Tečaj za kopunjenje v Ptuj.

Perutninarska selekcijska zadruga državnih železničarjev v Ljubljani priredi v nedeljo dne 30. julija t.l. tečaj za kopunjenje, ki se bo vršil na kolodvorskem vrtu postaje Ptuj. Pričetek tečaja točno ob 8. uri zjutraj.

Pomen in izvršitev kopunjenja bo obrazložil in nazorno pokazal gosp. Lešnik Aleš, mestni veterinar v Ptuj.

Vabimo članstvo in vse tov. železničarje ter njih svojce iz sosednih postaj, da se udeleže tega tečaja.

Perutninarski tečaj v Veliki Loki.

Istotako priredi zadruga v nedeljo dne 6. avgusta 1933 perutninarski tečaj, ki se bo vršil na kolodvorskem vrtu postaje Velika Loka s pričetkom ob 15. uri popoldne.

V tečaju se bo obravnavala pravilna in higienska nastanitev perutnine, kopunjenje, moderno klanje itd.

Predaval in demonstriral bo predsednik zadruge g. Jakob Seher.

Vabimo članstvo in vse tov. železničarje in njih svojce iz sosednih postaj, da se udeleže tega tečaja v čimvečjem številu.

France Veber:

Trgovina in zadružništvo.

Osnovna zahteva vsake pravične borbe je, da se priznavajo tudi vrline nasprotnika. To načelo velja kajpada tudi za sodobno trenje med trgovskim ali, bolje rečeno, tržnim in združnim gospodarskim prizadevanjem. In tako pravično gledanje je tu tem bolj na mestu, ker se vrši ta borba očitno s kaj neenakimi sredstvi. Stara trgovina, opremljena z bogatimi izkušnjami tisočletnega razvoja in še danes najmodernejša sila v kraljestvu »tega sveta«, se čuti napadeno po mladem zadružništvu, ki pač tudi že govori o milijonih svojih pripadnikov in o milijardah svojega stvarnega prometa, ki pa ga vendar tudi javnost pozdravlja s simpatijo bolj po tem, kar nam napoveduje in prorokuje, nego vsled tega, kar je že dejanski storilo. Zato so »idealisti« že danes na strani zadružništva. Tudi sam sem na strani zadružništva, toda ne gnan po nebogljeni sanjivosti idealista mladostnika, temveč vsled nekega prav stvarnega preudarka, ki je bil povsem neprisiljeno vsiljen obojemu »Vebru«, človeku in profesorju: dejanski procvit človeške družbe je v prvi vrsti odvisen od vprašanja, ali in v koliki meri človek tudi kot svobodno, kulturno bitje upošteva še dejanske ter neizbežne zakone prirode in življenja na njej. Veljavnosti tega načela tudi ne premakne dosedanji razvoj trgovine in ne nenadni pohod združnega gibanja; dà, eden najglobljih razlogov za pojav in za porast modernega zadružništva je v tem, ker postaja usodni lastni razvoj trgovine vprav v naših časih že tak, kakor da bi ono načelo več ne bilo veljavno.

Najprej pa naj tudi sam opozorim na ogromni pomen trgovine in trgovskega prizadevanja. Zdrava trgovina je še danes ena glavnih osnov narodnega gospodarstva in trgovske zveze so še danes najbolj učinkovite zveze med narodi in državami. Boj za oblast je še danes v premnogih ozirih toliko kakor boj za tržišča in tudi vse mirovno prizadevanje je še danes v premnogih ozirih toliko kakor prizadevanje po končni izravnavi trgovinskih zapletljajev in sporov. V osnovnih naporih takó konservativno čuteče

Anglije v podobnih naporih takó revolucionarno navdahnjene Sovjetske unije nahajam za vse to samo kaj vzgledna posebna primera. Trgovina je še danes ena klasičnih činjenic gospodarskega življenja. Ali takoj dostavim: ta pomen trgovine gre samo na račun njenega življenskega pomena in ima svoje korenine v činjenicah, ki niso v sami trgovini, pač pa v — življenju. Bistvo trgovine že od nekdanj prav vidijo v posebnem posredovanju med proizvajanjem gospodarskih dobrin in njih življenskim uporabljanjem, v posredovanju med producentom in konzumentom. Tako posredovanje je kajpada življensko globoko osnovano in dobiva povsem naravno še tem posebnije oblike, čimbolj postaja tudi življenje samo še posebej razčlenjeno. Na pr. v prvotnih časih sta lahko producenta sama izmenjavala sadove svojega dela in šele pozneje je nastala med njima tolika in takó raznovrstna razdalja, da so že osnove življenske potrebe zahtevale nastop posebnega posredovalca med njima. Če pa vzamemo v poštev še današnje teritorialne, gospodarske, socialne in kulturne razdalje med narodi, državami in kontinenti, se ne moremo ubraniti prepričanja, da je potreba trgovine kot takega »posebnega ter samostojnega« posredovanja med producentom in konzumentom na mnogih točkah še danes resnična življenska potreba. Toda oglejmo si tudi drugo plat zvona!

O slehernem »posredovanju« velja, da je in more biti samo sredstvo in ne namen življenja. Če gledamo s tega vidika na »trgovinsko« posredovanje, si bomo priznali, da je trgovina že po lastni naravi vkovana zlasti v dva življenska namena, namreč v delo producenta in v potrebo konzumenta. Pravim tudi v »delo«, zakaj namen življenja ni samo v porabi tega, kar nam nudita priroda in delo, temveč še višji namen življenja je tudi v samem udejstvovanju, v samem ustvarjanju, v delu. Vsekako pa neizpodbitno velja, da sta oba, producent in konzument, v razmerju do trgovine prava namena življenja, da pa trgovina v razmerju do producenta in konzumenta že po lastni naravi je in more biti le sredstvo. Zdaj pa se ozrimo na dejansko stanje današnje trgovine in to zlasti one trgovine, ki dobiva vedno bolj obliko same denarne sile življenja na zemlji! To stanje spominja v premnogih ozirih na onega »skopuha«, ki mu je prvotno tudi bilo na denarju le toliko, kolikor si je mogel z njim nabaviti za življenje potrebne reči; toda pozneje je začel dobivati veselje tudi na samem denarju in je dobil za njega denar mesto pravega namena in ne golega življenskega sredstva. Takó je ta skopuh v »revščini« sedel na samem denarju, dokler niso dediči z veseljem zvedeli za njegovo smrt in si denar razdelili. Tudi duh trgovine izpričuje kaj podobno smer svojega nadaljnjega notranjega razvoja. Trгоvec je poklicni posredovalec med producentom in konzumentom. To dejstvo polagoma tudi njega samega preoblikuje in spreminja. To spreminjanje je najraznovrstnejše in odločilno vpliva na nadaljnji notranji razvoj trgovske miselnosti. Najznačilnejša in — najusodnejša smer tega notranjega

razvoja je, da prične »trгоvec« svoje delo končno smatrati za vrhovni cilj življenja, kateremu edinemu naj bo podrejeno tudi vse drugo človeško prizadevanje, zlasti pa tudi vsa gospodarska proizvodnja in vsa gospodarska potrošnja. Samo da »gre trgovina«, postaja tu vrhovno življenjsko vprašanje; ali pa se pri tem varujejo in pospešujejo tudi pravi interesi producenta in konzumenta, je taki miselnosti deveta briga. Dà, tu se vedno močneje uveljavlja načelo, da naj se proizvodnja in potrošnja tudi sami le takó razvijata, kakor je v čim večji prospeh samemu — posredovanju med njima. Samo odtod izvirajo tudi oni posebni vplivi, kakor jih ima današnji trgovski duh tudi na samega producenta in na samega konzumenta. Prvega zavaja na pr. k proizvajanju vsakojakega »lahkega« blaga, k nadomeščanju pristne kakovosti z manj vrednimi »surogati« in k takemu delu »na debelo«, pri katerem odloča le špekulacija s trudnimi živci ljudstva in ne dejanska potreba in prava korist. Vzporedno s tem se isti trgovski duh na vse kriplje prizadeva, da bi tudi na samem konzumentu čimbolj povečal njegovo potrebo dejanskega trošenja; zato ga z vsemi mogočimi sredstvi zlasti navaja k naglemu, vsestranskemu in vendar samo enoličnemu uživanju. Zato si je ta trgovski duh izmislil še »modo« in »reklamo«, ki sta zares njegova največja zaveznika v tej protiživljenjski borbi za zmago golega sredstva nad samim namenom. Ideal življenja se išče v samem »prodajanju« in ne v onih koreninah življenja, brez katerih izgubi tudi to prodajanje vsak pomen in smisel; gospodarski korenini življenja sta pa samo v resnični tvorni sili proizvajalca in v resnični življenjski potrebi trošitelja. In vrednota vseh vrednot postajata samo »blago« in »blagovni trg«, ne pa svojstveno delo onega, ki edini to blago dejanski ustvarja, in ne enako svojstvena potreba onega, ki edini ta blagovni trg dejanski oživlja.

Ne trdim, da bi bila ta miselnost za vsakega trgovca značilna. Nasprotno, tudi med trgovci nahajamo pravcate idealiste, ki žive in delajo samo za občestveni blagor. Govorim samo o duhu trgovine in ta duh trgovine je tak, da vedno bolj zastruplja tudi duše takih poedinih trgovcev, ki v resnici še vedno živé občestveni misli in socialnemu čutu. Ta duh je glavni krivec vsega današnjega zla: prekomerne proizvodnje, proizvajalnega mehanizma, brezposelnosti, preko vseh naravnih in moralnih razmer rastočega trošenja, splošnega medsebojnega nezaupanja, splošne nevere v krepost in v končno zmago resnice, splošne fizične, živčne in moralne obubožanosti, vse slepote za pravo avtoriteto države in verskih oblasti, skratka: vse one ničevosti, v kateri se z grozoto znajde človek naših dni, ako samo za trenutek poizkuša, da bi tudi v áse pogledal in se s svojo veštjo pobratil. Samo odtod tudi sodobna težnja na ven, na šumne prireditve, na veselice in zborovanja, na sestanke in kongrese: dobro, toda vse to ne bo nič zaleгло, dokler ne bo rana izlečena v korenini in dokler ne bo to, kar je samo sredstvo, pahnjeno s prestola tega, kar je zares pravi namen življenja na zemlji. Zdaj pa je tudi samo po sebi jasno

pravo razmerje trgovine do sodobnega združnega gibanja. Zakaj združništvo je že po svojem bistvu neposredno namenjeno vprav gospodarskemu namenu in ne gospodarskemu sredstvu življenja: združništvo je samo združništvo proizvajalca ali združništvo trošitelja ali združna zveza obeh; prava združna zveza s a m e g a t e r p o s e b n e g a p o s r e d o v a n j a med proizvajalcem in trošiteljem je pa že v načelu naprej izključena! Tudi združništvo je kakor trgovina prvenstveno gospodarska življenska oblika; toda samo v združništvu se pot do gospodarstva uravnava po pravih gospodarskih ciljih in ne narobe. Vsled tega odpade tu tudi zadnji zgovor, ki se zdi marsikomu še danes posebno tehten in važen. Pravijo, da samo trgovina dopušča in pospešuje osebno iniciativo in da takó samo ona človeka res vzgaja in osebno krepi. Odgovarjam: ta iniciativa in vzgoja je iniciativa in vzgoja »trgovca« in ne tudi proizvajalca in trošitelja; in ta iniciativa in ta vzgoja je k temu lažna iniciativa in lažna vzgoja, ker je zavestno ali nezavestno zgrajena na ideji končnega zaslužnjenja svojstveno človeške tvornosti in svojstveno človeškega uživanja. In zopet je reči, da zahteva tudi združništvo premnogo osebne iniciative in osebne dela; ali ta združna osebna iniciativa in to združno osebno delo je iniciativa in delo producenta in konzumenta in na tej iniciativi in na tem delu zgrajena vzgoja je zares prava gospodarska vzgoja celega človeka, proizvajatelja in trošitelja.

Zato tudi ni čuda, da se samo združni duh naravno in blažeče prilaguje tudi vsem drugim zakonitim oblikam človeške socialnosti. V tem oziru sem že sam bil navedel prevažne notranje odnose združništva do — družinskega, narodnega in stanovskega socialnega vidika. Vsak pa si sam lahko premisli nedogledne posledice, ki bi nastale, ako bi izkušali tudi družino, narod in stan le p o t r g o v i n i t i: ostale bi nam grozotne socialne pošasti, ki bi imele samo to tendenco, da se medsebojno pokoljejo in uničijo. Zato se vračam k uvodnim stavkom in pravim: trgovina je še slejkoprej kaj važna činjenica naše gospodarske socialnosti; toda kjer gre za odločilno vprašanje, ali trgovina ali združništvo, tam m o r a zmagati združna skupnost nad trgovsko zasebnostjo. Že star pregovor pravi: *primum vivere, dein philosophari* — najprej življenje, nato modrovanje; tem važnejša pa je zahteva, da postane tudi to dejansko, namreč gospodarsko življenje v svojih osnovah zares izravnano in uravnovešeno; do tega cilja pa res dejansko dovede samo pravo združno gledanje na človeka in na človeško razmerje do »bližnjega«. In za nas Slovane je to dejstvo še posebne važnosti. Mi nismo nikoli imeli in nimamo pravih trgovskih željá in sposobnosti; tem bolj in tem rajši se oprimimo združništva kot nekam že prirodno svojega gospodarskega pogleda na svet in življenje! In ponosni bodimo, da zmore samo ta pogled, uresničen, storiti oboje: da bo človek končno res z veseljem ustvarjal in res z veseljem užival!

E. J.: **Zadružništvo — nacionalna potreba.**

Življenje narodov sta razgibali dve veliki ideji, okrog katerih se grupirajo duhovi. Dva duhovna toka sta, katerih vsak ima svoje vnete zagovornike in pristaše, in ki se narodu ponujata kot rešitelja iz težkih dni. V resnici sta oba na krivih potih.

Prvo naziranje podcenjuje narodnostno idejo. Predstavlja se kot nosilec raznih internacional. Početki teh idej segajo daleč nazaj v dobo »prosvitljenosti«, ki je narod v svojem življenju in čuvstvovanju proglašala za nekaj slučajnega, torej za prigodnostno tvorbo. Prosvitljenci so oboževali »ratio«, malikovali so razum kot vse v enotnem stilu urejujoče počelo, ki je eno in isto doma in drugod po vsem svetu. Izpovedovali so torej kosmopolitsko naziranje, ker so verovali v vse izravnajočega duha, ki gre preko zgodovinsko zraslih nacionalnih tvorb, običajev in jezika. Kakor naj bi izginila pozitivna država pred nacionalističnim naravnim pravom, tako naj bi tudi narod zginil pred svetovno, vse izravnajočo napredno buržuazijo.

Po francoski revoluciji sta prevzela ideje prosvitljencev gospodarski liberalizem in socializem, ki sta se razen tega oklenila še vere v samoraslost gospodarstva. Za liberalizem kakor socializem je karakteristična vera v vsemogočnost gospodarskih zakonov. Naravno in moralno je le še to, kar ustreza pravemu gospodarskemu redu. Tako sta nastali dve internacionali: ena zlata, druga rdeča. Zlata internacionala skrbi za dobrobit močnejšega in — kakor zmotno misli — na ta način posredno tudi za gospodarsko šibkejšo sloje. Rdeča internacionala pa zahteva kar moč enakomerno porazdelitev zemeljskih dobrin in proizvodov med vse ljudi. Solidarnost finančnega kapitala in razrednega boja ima mednarodni značaj in gre preko narodnostnih mej in stanovske skupnosti. V bistvu zanikata obe internacionali državo, ker bi po njunem nauku morale državne meje pasti in z njimi tudi nacionalitete kot zmota in predsodek zaostalega človeštva. Prvi kot drugi proglašajo primat gospodarstva in nadoblast gospodarskih zakonov nad državo in narodom.

Proti tolikšnemu podcenjevanju narodnostne ideje je vstala reakcija, ki je žal zavzela drug nesprejemljiv ekstrem, ki ga na pr. vidimo v fašizmu in hitlerjanstvu. Hoteč poudariti prvobitni pomen naroda, njegovega jezika in kulture, so moderna nacionalistična gibanja marsikje zašla v pretiravanje in so vedé ali nevedé zaplavala v hegelianizem, kateremu je narod bog, vse in edino na svetu. Hegel je skonstruiral nauk o ljudski duši, ki je nositeljica vse npravnosti, je nesmrtna in absolutna substanca. Narod kot celota je edina resničnost, poedinci so le udje celote. Naravno je to, kar služi narodu in njegovi moči. Po tem nacionalističnem nauku je ves narod samo ena živa celota, kar seveda pomenja uničenje delov. Samo razvoj in prehod v celoto je npravno in samonamerno. Zato sta narod in država edini npravni sili.

Tudi tako pojmovanje narodnostne in državne ideje odklanja človeštvo, ker mora dovesti do še hujšega in strašnejšega pokolja med narodi, kot smo ga doživeli v najbližnji preteklosti.

Internacionalizem je v desetletju po vojni doživel še prav posebno reakcijo na gospodarskem polju. Namesto usodnega nauka o svobodnem gospodarstvu, pretiranega poudarjanja gospodarskega napredka in označevanja edino zveličavnega nauka o svobodni trgovini, zremo naenkrat okrog sebe nepremestljive carinske ograje, divjo konkurenco in boj za kolonijalno blago ter surovine. Namesto internacionalizma torej narodni absolutizem, na prostor ekonomskega liberalizma je stopil narodni liberalizem. S teorijami o absolutnosti države in rase se skuša opravičiti ta značilni preobrat na gospodarskem polju.

V takih razmerah je pravilno ocenjevanje naroda in narodnostne ideje nad vse aktualno politično vprašanje.

Vsak pravi nacionalist, ki ljubi in spoštuje svoj narod in njegovo suverenost, se mora obrniti proti silam, ki razdružujejo narod. Zlasti je treba delavski razred zopet včleniti kot enakovreden sestavni del k narodni celoti. Proletariat je treba odrešiti proletarstva, da se ohrani narodna enotnost. Narodno politične smernice morajo zasledovati blaginjo vsega naroda, odstranjevati nasprotstva v narodnih plasteh ter vezati privatno podjetnost s socialnim redom, upoštevajoč pozitivno in nepisano pravo. Vsak pravi nacionalist spoštuje vsakega človeka kot del naroda.

Kako pa je resnično stanje danes? Dve internacionali — zlata in rdeča — negirata v teoriji in praksi socialno pravičnost kot smo jo goraj označili, in bi morale pasti po njih naziranju državne meje in z njimi tudi nacionalitete. Odklanjata spoštovanje človeka kot takega in ga smatrata samo kot del črede. Isto naziranje o človeku ima tudi nacionalni šovinizem, zrasel iz Heglove filozofije. Medtem ko se mase vzgajajo v nacionalnem šovinizmu, ki je samo plod golega egoizma, ali v rdečem internacionalizmu, pa kuje zlati internacionalist težke okove narodom in državam. »Veliki mednarodni trusti se očitno pripravljajo na boj in skušajo združiti v malem številu rok vodstvo svetovnega gospodarstva in — kar sledi logično — svetovne politike, da bodo čimlažje voditi obrambo za svoj obstanek« (Gilbert).

Ako bodo šli narodi po tej poti dalje, bomo imeli v par desetletjih malo skupino internacionalno usmerjenih posedujočih in ogromne mase — proletarcev. S tem bo pa tudi porušena narodova in državna eksistenca, ker proletarec je po svojem bistvu — brezdomec. Nujna potreba je, ta proces ustaviti. Kako se naj to doseže? Odgovarjamo: Z bojem proti proletarizaciji naroda! Stopiti morajo na plan vsi, ki so čistega nacionalnega in domovinskega mišljenja. To nacionalno mišljenje bo dobilo najlepši izraz v pozitivno ustvarjajoči obliki, v gospodarskem napredku vsakega posameznika, v sistemu dela. Vsak državljan mora začutiti globoko ljubezen do svoje rodne grude, kajti le ekonomska podkrepitev naroda vodi

k zanimanju do kulturnih pridobitev, ki jih je človeštvo ustvarilo in jih še ustvarja. Združiti je treba vzvišeno s koristnim.

Kot na eno izmed najvažnejših in najsigurnejših poti, po kateri zamo-remo doseči stavljeni cilj, omenjamo na tem mestu zadružništvo.

Zakaj?

Zadružništvo ne stremi samo za tem, da vodi boj proti proletarizaciji od temelja, temveč tudi vrši resnično to svojo nalogo. Zadružništvo, ki v svojih početkih samo skromno vpliva na cene najvažnejših življenskih potrebščin, najde svoje zadoščenje in svoj cilj v obsežni samoproizvodnji teh potrebščin. Ta samoproizvodnja je zgrajena na lastnih sredstvih konzumentov — članov zadrug. Člani zadrug postanejo torej lastniki raznih produkcijskih naprav. Delavci, razni nameščenci in uradniki stopijo tako iz svojega čistega meznega in plačilnega razmerja. Oni niso več samo delojemalci - plačanci. Razen njih dela za mezdo in plačo, to je dela, ki ga vršijo po tujem nalogu, imajo v lastnih produkcijskih napravah možnost, posegati samovoljno in s samolastno iniciativnostjo. Oni lahko vplivajo na proizvodnjo najvažnejših življenskih potrebščin. Razen tega pa lahko vplivajo tudi na organizacijo dela onih, ki v njih podjetjih delajo. Da, še več. S svojim delom v zadrugi in v od teh ustanovljenih podjetjih lahko odtegnejo produkcijo najvažnejših življenskih potrebščin kapitalističnim interesom in izkoriščevalcem. Na ta način bodo postavili človeka na delo zopet v središče naroda, iz katerega ga danes izriva kapitalizem.

S tega vidika je zadružništvo nenadkriljivo sredstvo, da zabranjuje v človeku misel, da je proletarec, in mu odvzema s tem neprijetno čustvo nezadovoljstva, čustva, da pripada k proletarijatu ali bolje, čustva manjvrednosti, ki goji ravno današnji gospodarski red. Važno za narod je torej, da oprostimo človeka tega proletarskega in že nekako posplošenega življenska občutja. Človek, del naroda, s takim občutjem je izgubljen za narod, ker je postal brezdomec. Vrniti mu moramo vezi, ki ga naj zopet priklenejo na narod in domovino, od katere bo dobil zopet svojo notranjo in zunanjo oporo. V kolikor odločuje pri tem socialno-gospodarski moment, mu zamoremo pomagati največ in najboljše z gojitvijo zadružništva. Zadruga mu preskrbi vse, kar potrebuje za vsakdanje življenje, hrano, obleko in stanovanje. Za eksistenco delojemalca zunaj delavnice ima ravno konsumno zadružništvo največji pomen. V boju proti proletarizaciji vpliva zadruga, ker poplemeniti konzum in ker dovede polagoma do pravičnega gospodinjstva v družini.

Šola, socialne ustanove, zakonodaja morajo iti skupaj in v isti vrsti z zadrugami, če hočejo sprostiti etične sile, ki so potrebne v današnji dobi predvrednotenja skoraj vseh vrednot, da preprečijo podivjanost potrošnje, ki jo ima na vesti gospodarski liberalizem. Poudariti moramo še, da bo zadružništvo v tem pogledu imelo uspeh le, če bo znalo gojiti pravilne stike z rodbino. To poudarjamo radi tega, ker obstoja vez med družinskim življenjem in med domovinskim čutom. Delavec, ki se dobro

počuti v rodbini in v svoji domovini, ne bo imel občutka brezdomca-proletarca.

Boj proti proletarizaciji pomeni vzvišeno nalogo iz socialnih, a ravno tako iz nacionalnih in kulturnih razlogov. V tej točki se združijo vsi resnični interesi človeštva, naroda in individua. Lahko torej rečemo, da je vsak, ki je proti združništvu, tudi proti svojemu narodu!

Neupravičeni napadi.

Po kongresu Zveze nabavljajlnih zadrug državnih uslužbencev v Banjaluki smo doživeli v listih državnih uslužbencev naše banovine dva napada na Zvezo. Najprej je prišel »Naš glas« in posebno zamerjal, da Zveza ne daje kredita za stanovanjske zadruge. Potem pa je posegel vmes še »Ujedinjeni železničar«, ki na svoj način udarja po »gospodi« okrog Zveze, češ, da protizakonito upravlja premoženje Zveze.

Poleg dejstva, da se v vsej državi s strani tako zvanih gospodarskih, ali kakor se sami nazivajo »pridobitnih« krogov že mesece in mesece vodi najhujša borba proti združništvu državnih uslužbencev, imamo slovenski državni uslužbenci sedaj še to čast, da so se napadi pričeli tudi od tako zvanih strokovnih glasil enega dela naših državnih uslužbencev.

Kaj je resnica? Z uredbo z dne 28. maja 1928 so bile v smislu pooblastila v finančnem zakonu za l. 1928/29 izdane določbe glede 5 in 10 dinarskih odtegljajev. Te odredbe so bile uzakonjene z zakonom z dne 3. novembra 1931. Odtegljaji se naj v prvi vrsti (prvenstveno) od Zveze uporabljajo za kreditiranje stanovanjskih in kreditnih zadrug. Torej ne izključno za te vrste zadrug! Ali je Zveza proti tej zakonski določbi grešila? Ne! Stanje l. 1929 je bilo tako, da je bilo poleg nabavljajlnih zadrug samo nekaj kreditnih, stanovanjske pa nobene. Denar je od državne finančne oblasti prihajal počasi in še danes ni ves izplačan. Državni uslužbenci so pričeli v raznih večjih centrih ustanavljati stanovanjske zadruge. Nobena teh stanovanjskih zadrug ni imela lastnega kapitala, temveč so zahtevale in prosile posojila pri Zvezi. Na podlagi teh prošenj je vodstvo Zveze (upravni in nadzorni odbor) razpravljalo na večkratnih skupnih sejah ter je po stvari in objektivni presoji prišlo do zaključka, da Zveza s svojim kapitalom ne more izvesti financiranja stanovanjskih zadrug. Potrebe državnega uslužbenstva za vsakdanje življenje so bile prevelike vsled nezadostnih plač, obstoječe nabavljalne in kreditne zadruge še premalo gmotno fundirane, da bi bilo možno misliti na izvedbo stanovanjske akcije. Poleg tega je bilo plasirano v raznih stavbah, združnih domovih Zveze koncem l. 1930 okoli 18,000.000 Din, a kot hipotekarna posojila raznim zadrugam pa 12,000.000 Din, torej skupno 30 milijonov dinarjev. Poudarjamo, da so vse te vsote bile plasirane v stavbe po sklepih zborov Zveze pred uredbo iz l. 1928. Zveza je to na svojih

letnih občnih zborih l. 1930, 1931, 1932 točno iznesla ter je občni zbor v Kragujevcu po obširni debati odobril stališče upravnega odbora, da je treba s stanovanjsko akcijo počakati, da se zbere dovolj kapitala in predvsem ustanavljati in utrditi nabavljalne in kreditne zadruge. Upravni odbor je točno delal po sklepih in navodilih občnih zborov. Že l. 1930 in 1931 se je ustanovilo precej novih kreditnih zadrug, tako da jih je ob zaključku leta bilo včlanjenih 27. V l. 1932 pa je bilo ustanovljenih 36 novih ter je koncem leta znašalo skupno število 63.

Kritika na občnih zborih Zveze je vedno zelo ostra. Na stvarnosti pa le počasi pridobiva. Vsi občni zbori zadnjih let, odkar je voditelj naš slovenski zadružni pionir Miloš Štibler, pa so vedno enodušno in z izrazi pravega zadružnega priznanja pohvalili smotreno in uspešno delo Zveze. Priznavamo, da v preteklem letu ni bilo mogoče dati zaprosenega kredita stanovanjski zadrugi državnih uslužbencev v Ljubljani, a krivda ne zadene samo Zvezo. Da pa Zveza išče poti, kako bi mogla svoje delovanje uspešno uveljaviti v stanovanjski akciji, je pa dokaz na občnem zboru v Banjaluki sprejeti sklep, da more na svoje nepremičnine vzeti hipotekarna posojila, da tako dobi potrebna finančna sredstva.

To je resnica o gospodarstvu Zveze na podlagi zakonskih določb, Zvezinih pravil in sklepov vsakoletnih občnih zborov. Sedaj pa še o konkretnih očitkih »Ujedinjenega železničarja«.

Gospodarstvo Zveze se vrši z največjo vestnostjo po zakonskih določbah, Zvezinih pravilih in ob stalnem nadzorstvu posebnega komisarja finančnega ministrstva v smislu zakona. Zveza se kontrole ni nikdar bala in se je tudi ne boji. Da so se s strani državne oblasti državnim uslužbencem predpisali 5 in 10 dinarski odtegljaji, ne nosi Zveza ne krivde ne odgovornosti, kar je bilo jasno in javno dokazano. Kedaj in kako ter komu se imajo ti odtegljaji vrniti, je tudi v zakonu določeno. Afera iz bližnje preteklosti v Zvezi je bila točno ugotovljena in pojasnjena pred sodiščem z obsodbo krivcev.

Zvezi ni nihče podaril 44 milijonov delavskega denarja! Ta trditev zasluži izraz, ki se mu hočemo v našem zadružnem glasilu ogniti, in je seveda nemogoče, da bi izvirala samo iz nevednosti in nepoučenosti. Od državnih uslužbencev delavskega staleža so plačali odtegljaje samo stalni železniški delavci, ca 35.000 po številu, kar znaša po 180 Din vsoto 6,300.000 Din; ostalo so plačali nastavljenici.

Kar se tiče še posebej Slovenije in slovenskih železničarjev, pa je stanje sledeče: od 116 milijonov Zvezinega kapitala je bilo koncem leta 1932 zadrugam v Sloveniji dodeljenih kreditov v iznosu 12,516.160-50 dinarjev, od tega našim železničarskim zadrugam, nabavljalni 5,579.916 Din in obema kreditnima 773.072 Din, skupaj 6.352.988 Din. Na odtegljajih po 5 in 10 Din smo slovenski železničarji v področju ljubljanske direkcije plačali dosedaj ca 2,800.000 Din, torej je od naših zadrug uporabljen kredit pri Zvezi večji za 3,552.988 Din.

»Ujedinjeni železničar« prinaša razen neosnovanih očitkov o Zvezinem delovanju tudi zahteve, ki so že davno uzakonjene. Tudi to ni seveda samo nevednost.

Vemo, da je združništvo državnih uslužbencev marksistom največji trn v peti. Ni jim prav, če se državni uslužbenci mesto v njihovih političnih gospodarskih ustanovah zbirajo okrog svoje zadruge k pozitivnemu in pravemu združnemu delu. In da za tako delo naši internacionalisti nimajo volje in iskrenosti in da ga ovirajo kjer in kolikor ga morejo, so dokazali s svojim delovanjem skozi vsa leta od ustanovitve naše zadruge in Zveze.

Izjavljamo pa prav odločno, da ne bomo pustili blatiti poštenega prizadevanja naših zadrug in naše Zveze. To nam vелеva združna misel in zadrugarska dolžnost. Ne bomo pa zavračali samo neosnovanih podtikanj, nego bomo — če nas hočejo v to nasprotniki na vsak način prisiliti — posvetili pred njih lastni prag, da bo vsakdo videl in vedel, kdo hoče soditi in obsojati naše delo.

I. D.

S. Č.:

Kako se dobi posojilo?

V našo Kreditno zadrugo pride železničar, pokaže legitimacijo, da je res železničar, in prosi za 12.000 dinarjev posojila. Pove, da je tudi pripravljen, pristopiti kot član in da plača delež, ki se mu lahko od posojila odtegne.

Kreditna zadruga ga seveda sprejme kot novega člana, prošnjo za posojilo prevzame in gre prošnja na sejo, na seji pa ji ne ugodi. Tedaj se pa čudi novodošli član, kako to, da mu ne dajo posojila, in čudijo se temu in zgražajo vsi, ki so ga priporočali. Zakaj pa imamo Kreditno zadrugo?

Odgovor je zelo preprost. V Kreditni zadrugi denarja sami ne delamo, dobivati ga moramo na reden in pošten način od drugod. Dali so ga nam na razpolago zlasti naši člani v obliki deležev, in dobili smo ga nato v obliki vlog od naših vlagateljev. Podobno, kakor je podpisal in vplačal v Nabavljalni zadrugi vsak član en delež po 300 Din in je dal s tem na razpolago prvi obratni kapital, s svojim jamstvo pa omogočil zadrugi še nadaljnje posojilo, tako so se združili v l. 1926 tudi železničarji, ki so podpisali in vplačali svoj delež kot prvi obratni kapital, s svojim jamstvom pa so omogočili zadrugi, da je lahko dobivala posojila, odnosno da je lahko sprejemala vloge. Za vso poslovanje jamčijo tisti člani, ki so podpisali deleže. Za vloge in vsa denarna sredstva, ki jih je kreditna zadruga kje dobila, za vse to jamčijo člani!

Vložili so svoj delež, dali na razpolago denar in jamstvo, da si medsebojno pomagajo v slučaju potrebe. Nabirali so, agitirali za sodelovanje, za vlaganje, in kdor od njih je rabil pomoči, so mu jo tudi nuditi, po geslu »vsi za enega, eden za vse«.

To geslo je princip naše združbe. Znašli smo se, se dogovorili za medsebojno pomoč, kar nas je v Kreditni zadrugi.

Če pa pride sedaj naenkrat nov človek, zahteva pomoči in posojila, tedaj se nam nehote vsili vprašanje: Kje pa si bil poprej? Ali nisi poznal te ustanove, od katere sedaj zahtevaš pomoči? Ali prideš in nas poznaš šele takrat, kadar rabiš sam pomoči? Ali nisi znal prej sam pomagati drugim?

Lahko primerjamo našo Kreditno zadrugo s kakim podpornim društvom. Pomagamo si medsebojno, plačujemo mesečne prispevke, in kadar koga zadene, mu izplačamo pogrebno. Vsak železničar naj čuti kot svojo dolžnost, da pristopi čimprej in da pomaga prispevati za druge, da se tudi oni naj spomnijo, kadar je treba njemu pomagati. Lepo bi se zahvalili za one prosilce, ki se vse svoje življenje ne brigajo za taka društva, kadar jim pa umre sorodnik, takrat pa pristopijo naknadno kot člani in zahtevajo pomoč in posmrtnino.

Vsak mora čutiti tudi v sebi dolžnost, da pomaga vlagati, ali da vsaj podpiše en delež in se s tem priklasi kot član one družbe, ki si hoče medsebojno pomagati v slučajih denarne stiske in potrebe.

Na tej osnovi medsebojne pomoči obstoja Kreditna in vse ostale zadruge in organizacije. Zvestoba za zvestobo, pomoč za pomoč!

Naša kreditna zadruga je dosedaj izplačevala vse vloge, kakor so jih člani želeli; dajala je v večini slučajev do zadnjega posojila. Mislim pa, da bo morala tudi Kreditna zadruga gledati pri izdajanju posojil, kdo je njen član in kdo še ni bil.

Dolžnost vseh pravih zadrugarjev, članov naše družine, je, da to raztolmačijo svojim tovarišem in da jih pridobijo za pristop. Naj pristopijo kot člani, naj vlagajo! Malo je pomagano, če nam dovajajo zaupniki prosilce za posojila in jih priporočajo. Naj nam dovajajo vlagateljev, članov, potem ne bo razočaranj.

Fr. Gorše:

Gospodarske oblike starih narodov.

»Zadrugar« je že v minulem letu obravnaval socialno vprašanje z ozirom na njegove prve, teoretične ali svetovnonazorne osnove. Napovedal je, da bo obravnaval tudi gospodarske sisteme, ki slone na raznih teh osnovah in ki skušajo po svoje tolmačiti in udelejevati načela socialnega in gospodarskega življenja. V prihodnjih številkah našega glasila bomo o tem predmetu razpravljali, še prej pa si hočemo ogledati družabno in gospodarsko življenje starih narodov, Egipčanov, Babiloncev, Indov, Kitajcev, Grkov in Rimljanov.

»Egipt je dar Nila«, je napisal grški zgodovinar Herodot. Priroda je bogato obdarila deželo faraonov. Narodna dolžnost je bila, ohraniti ta dar

in s skupnim smotrenim delom zboljšati prirodne pogoje. Egipčani so zgradili kanale in nasipe ter uredili poplave tako, da je voda reke Nila namakala zemljo in jo pretvarjala v rodovitne vrtove v najbolj oddaljenih krajih. Velikanske gradbe in uradniška ureditev države dokazujejo visoko kulturno stopnjo. Matematika in geometrija sta jim bili potrebni za merjenje polja po vsaki poplavi. V obrti so dosegli veliko dovršenost, v izdelovanju fajanse in stekla so bili učitelji Grkov in Feničanov. Lanena tkanina bisos je dovršena in se more meriti z našo svilo. Trgovina se je razvila pozno, ker tujcem niso dovoljevali prestopa državne meje.

Bajeslovno prirodno bogastvo in blagostanje Mezopotamije, dežele med Eufratom in Tigrisom, je povzročilo, da je ta pokrajina že 3000 let pred Kristusom dosegla za tedanje čase visoko kulturo. Osnovo gospodarskega življenja je tvorilo obdelovanje zemlje, ki je vsled svoje rodovitnosti doprinesla nad vse bogate žetve. Bogata in cvetoča mesta z lepimi vrtovi, bibliotekami in visokimi šolami so se ponosno dvigala med vrtovi srečne dežele, ki je prekašala druge v duševni in materialni kulturi. Babilonci so imeli svojo pisavo, poznali so mere in uteži, pečali so se z matematiko, imeli so dobre zakone in upravo. Suženjstvo ni imelo takih ostrih oblik kakor pozneje na Grškem. Trgovci so poznali menico kot plačilno sredstvo.

Zanimiv je gospodarski sistem Indije. Prebivalstvo tega ogromnega polotoka je razdeljeno v kaste: pariye, sudra, poljedelce, bojevnike in bramine. Prehod iz kaste v kasto je prepovedan. Obrtniki pripadajo kasti parijev, ki je brez ugleda. Najbolj spoštovani so bojevniki in bramini. Navzlic zapostavljanju obrtnikov, se je domača obrt razširila in indijska tkanina muselin je dobila sloves po vseh sosednjih deželah. Danes propagira razširjenje domače obrti narodni voditelj Gandhi. Uvoz robe ni dovoljen.

Kitajska, najkonservativnejša dežela sveta, obdana s 3000 km dolgim zidom, simbolom njene neokretnosti in delavnosti, si je ohranila stare navade in običaje do današnjega dne. Kitajski trgovci so še danes organizirani v cehih. Udruženja obrtnikov so podobna zadrugam, ki uživajo velik ugled in ne plačujejo nikakih direktnih davkov. Poljedelci so bili pod zaščito samega cesarja, ki je vsako leto ob pričetku poljskih del odložil svoje cesarsko oblačilo, prijel za plug in zoral prvo brazdo, s čimer je pozval kmete naj se lotijo obdelovanja zemlje. Pod cesarjem Van-Gan-Či-jem je bilo v 13. stoletju uvedeno komunistično gospodarstvo, čigar posledica je bila znižanje produkcije in splošno obubožanje. V 7. stoletju pr. Kr. so Kitajci že poznali papirnati denar, ki so ga prevzeli od Mongolov. O gospodarskih naziranjih naroda nam ni ničesar znanega.

Mnogo več vemo o družabnem in gospodarskem življenju stare Grške. Likurg je vpeljal strog komunizem, ki je prav globoko segal v življenje posameznika. Prepovedano je bilo kupičiti bogastvo in raz-

košno živeti, zemlja je bila razdeljena na enake dele med vse **prebivalce**. Prehrana prebivalstva je bila v državnih rokah in se je vršila na državne stroške. Hrana, navadna črna juha, je bila pičla, neokusna in netečna. Stroga vzgoja je napravila narod vztrajen in vzdržljiv, ki je junaško prenašal vojne težave in trpljenje, da ga občuduje ves svet. Likurg je po vsej Sparti vpeljal železni denar, ki ni imel posebne vrednosti in je služil kot pomožno sredstvo pri menjavanju. Z uvedbo železnega denarja so se zmanjšale goljufige in tatvine. Komunikacija lastnine in potrošnje je bila izvedena docela, produkcija je bila v rokah sužnjev. Nositelji komunizma so bili vojaški krogi.

V Atenah je slonelo narodno blagostanje na delu sužnjev, ki so opravljali vse posle v hiši, medtem ko so se meščani bavili z umetnostjo, literaturo in znanostmi. Iz besed »oikos« (hiša) in »nomos« (zakon) je nastala beseda »ekonomija«, ki je pomenila prvotno hišno gospodarstvo. Trgovina je bila vsa v rokah sužnjev in filozof Platon je celo prepovedal meščanom, pečati se z njo. Vendar se je s pomočjo sužnjev razvila in postala najvažnejša gospodarska panoga. Atene so postale važno trgovsko mesto, ki je pošiljalo svoje ladje po vsem Sredozemskem morju. V Atenah so vplivno vlogo igrali demagogi, ki so med narodom širili nezadovoljstvo. Država je morala skrbeti za nezadovoljneže in jim nuditi brezplačno razvedrilo in zabave v gledališču.

Prva napisana ekonomska načela in pojme najdemo v Platonovem delu »O državi«. Platon je naziranja, da je razdelitev dela temelj družbe. Človek more le v družbi napredovati, le družba mu da pobudo, da začne mesta graditi, kar je začetek države. Živeč v mestih in naseljih, človek ne more kriti vseh mnogobrojnih potreb sam, temveč je navezan na sočloveka. Ne more šivati obleke, graditi hiše in peči kruh, ker mu manjkajo sposobnosti za vsa ta opravila. Zato je potrebno, da si zbere poklic, v katerem se izvežba in udejstvuje, da z razdelitvijo dela olajša socialno življenje v zajednici. V mestih se razvija obrt in trgovina. Proizvode prinašajo trgovci iz mesta v mesto in jih prevažajo po morju v oddaljene kraje. Na tržiščih se menjava roba, nastane denar. Platon negira privatno lastnino, kakor tudi nasledno pravo, ker oba kvarno vplivata na ljudi. Zanika pravo staršev na otroke, za katere mora skrbeti država. Svobodni in neodvisni državljani se morajo posvetiti državnim službam. Za vzor mu služi špartanski komunizem, ki sloni na suženjstvu. Platonovo »demokratsko« državo vodijo filozofi. S trgovino in obrtjo naj se pečajo sužnji in tujci, ker je ta poklic zaničevan in nevreden svobodnega državljana. V poznejšem delu »Zakonu« Platon sicer dopušča privatno lastnino, vendar zahteva za vse državljane enake dele. Platon je naziranja, da siromaštvo in bogastvo zmanjšujeta produkcijo. Siromaštvo rodi nevoščljivost, bogastvo brezzdelje, oba uničujeta fizične in moralne sile. Država, ki ima le neznatno število siromakov in ki ne pozna mnogo bogatašev, ohrani mir in ravnotežje brez velikih notranjih pretresljajev. V trgovini in

obrti je dovoljeno kupovanje in prodajanje le v gotovini. Platon se protivi, da bi se neizkušeni meščani bavili z državnimi posli, ko je vendar za vsak drugi poklic treba temeljite priprave.

Drugi grški filozof, ki se je bavil s socialno gospodarskimi problemi in je o njih pisal, je Aristotel (384—322). Najznamenitejše njegovo delo je »Politika«, v kateri tolmači razliko med porabno in prometno vrednostjo. Denar po naziranju Aristotela ne predstavlja nobene vrednosti. Bistvo tiči v njegovi menjalni sposobnosti.

Gospodarski sistem starega Rima se ne razlikuje mnogo od grškega. Najveličastnejše naprave, ki jih še danes občuduje človeštvo, so bile rimske ceste. One so vodile v oddaljene kraje Galije, Španije in Podonavja. Gradili so jih sužnji pod vodstvom rimskih arhitektov. Ceste so služile v prvi vrsti rimski vojski, ki je podjarmila tuje narode in jih držala v pokornosti. Rim v carski dobi ni produciral, temveč konsumiral. Gospodarstvo in trgovino so vodili sužnji, medtem ko so se meščani udajali lahkomišelnemu uživanju. Z Dioklecijanovim ediktom so bile določene maksimalne cene obleki in čevljem, kakor tudi minimalna delavska plača. To so prvi začetki gospodarske zakonodaje v starem Rimu. V gospodarstvu prevladuje veleposestvo (latifundija), v nekaterih provincah se skoraj vsa zemlja nahaja v rokah veleposestnikov, ki s pomočjo sužnjev obdelujejo zemljo. Mnogi rimski pisatelji so kazali na nevarnost propadanja gospodarstva radi latifundij. Propadanju gnilega, poganskega Rima je dalo krščanstvo smrtni udarec. Ono je s svojimi novimi idejami odpravilo suženjstvo in je odvzelo rimski trgovini, obrti in gospodarstvu brezplačne delavne moči. Razumljivo je, zakaj so rimski cesarji tako silno preganjali ta pokret, ki je rušil gospodarske in družabne temelje carstva.

ZA GOSPODINJE

Kava.

Ako hočemo dobro kavo, ne smemo zmlete kave kuhati in kuhati tako dolgo, da se vsa zveši. Dobro kavo samo poparimo. Po domačih gospodinjstvih se kava kuha ponajveč v navadni kuhinjski posodi, nekatere gospodinjje pa jo rajši kuhajo v strojčkih za kuhanje kave. Moderni strojčki za pripravljanje kave so iz stekla ali porcelana. Pri teh strojčkih teče skozi kavo vrela voda ali pa prehaja samo para skozi zmleto kavo. Ako gre skozi kavo samo para, dobimo izvleček, ki se uporablja za črno kavo.

Vse, kar pride s kavo v dotiko, ne bi smelo biti iz kovine; pa tudi posoda, katero rabimo za kavo, ne bi smela biti za čaj, juho, krompir ali

kaj drugega kakor samo za kavo. Nekatere kuharice denejo v vodo za kavo po par zrn soli, češ, da ima kava potem boljši okus. Trdi vodi naj se dodene nekoliko jedilne sode, ker mehka voda izluži usedek bolj kakor trda. Porcelanasto ali stekleno posodo, v kateri se servira kava, in pa skodelice, iz katerih se pije kava, je dobro segreti ali pa izplakniti v topli vodi, da ne pride vroča kava v dotiko z mrzlo posodo.

Kuhano mleko, zlasti sveže kuhano, napravi kavo bolj okusno kakor pa sirovo ali pa kuhano mleko, ki je že shlajeno.

Kavi primešamo po navadi cikorije, katero moramo dodajati in kuhati po navodilih, ker se drugače pokvari kavin okus. Tudi razne žitne kave kuhamo in dodajamo po navodilih, ki so navadno tiskana na ovitku.

Kave ni dobro shranjevati v pločevinastih posodah, nepokvarjena ostane samo v steklenih in porcelanastih, prav dobro zaprtih posodah. Debela zrnata kava ni vedno najboljša, pa tudi najdražja ni vselej najboljša. Vsaka vrsta in vsaka žetev ima drugačen okus. Stara, izsušena zrnata kava, ki bi ne bila več dobra, se popravi na ta način, da se pusti deset do petnajst ur v mrzli vodi, nakar se razprostre na čist papir in posuši. Ko je posušena, se še enkrat žge, da je potem kakor bi bila sveža. Če kupimo že zmleto kavo in se hočemo prepričati, da je pristna, storimo to tako, da stresemo žlico zmlete kave v kozarec vode. Prava kava plava na vrhu in voda ostane čista, dočim puščajo nadomestila barvo in padajo na dno.

Mlinček za kavo se mora vsako leto enkrat očistiti na ta način, da se melje parkrat zaporedoma fin pesek, ki obdrgne vso nesnago. Da pa ne pride pesek v kavo, ne premeljemo takoj za peskom sveže kave, temveč posušen odcedek, to je prekuhamo kavo, ki pobere ves pesek iz mlinčka. Mlinček pa lahko tudi umijemo, in sicer tako, da ga postavimo v skledo za umivanje, nakar vlijemo vanj parkrat vrele vode in ga potem obračamo kakor pri mletju kave. Ko je čist, ga postavimo v pečico, da se dobro osuši.

M.

Moderno pranje.

Lahko bomo rekli, da so naše gospodinje moderne, če bodo svoje delo uravnale tako, da bo čimbolj štedilo sile, čas in denar. Ne more biti na pr. ponosna na svojo naprednost ona mala gospodinja, ki ima v kuhinji električen stroj za lupljenje krompirja, saj je ta v mali kuhinji samo breme. Kajti krompir je z navadnim nožem mnogo prej obeljen kakor pa stroj po lupljenju očiščen. Tak stroj je sicer na splošno modern, a ker v malem gospodinjstvu zapravlja čas, nerentabilen in zato tudi — nemodern.

Stremljenje za modernizacijo kuhinje je danes močno vidno, ne toliko v opremljenosti kuhinje s stroji, kolikor v smotreni uredbi in razporedbi pohištva, izpopolnitvi kuhalnih naprav in razumni uporabi kuhinjske kemije. Kuhinja se modernizira. Na žalost tega o naših pralnih prilikah ne mo-

remo ugotoviti. Nima še vsaka hiša svoje pralnice, zato se vsa nečedna procedura opravlja v kuhinji, kjer mokra para zastruplja zrak in vlaži stene stanovanja. Premnogo je še gospodinj, ki ne morejo premagati predsodkov proti vsem pralnim praškom in strojem. Krčevito se oklepajo podedovanih pralnih metod, »kakor mati, tako hči« je njihovo geslo, od premencanih žuljev krvava roka njihov simbol. Ne, v pranju naše gospodinje res še niso moderne.

Kakšen je proces pranja? Gospodinja preko noči perilo namoči v vodo, ki ji je dodana soda ali poseben prašek za namakanje. S tem naj se vsa umazanija v perilu razmoči in takorekoč raztopi. Namočeno perilo se namili, namiljeno zmenca, to se morda ponovi, da razmočeno nečistota bolje odpusti od tkanine, tako predelano perilo se skuha, da se s tem obenem razkuži, nato se končno izpere, izplahne, vzame in posuši. Vidimo v tem dvojni potek dela, mehanično delo in kemično dejstvo pralnih sredstev. Pred leti je nemški »državni urad za gospodarstvenost« na 2000 poskusih opazoval to dvojno dejavnost in povsem zanesljivo ugotovil, da mehanika pranja ni merodajna, temveč da je važnejša za čistost in belino perila kemija pranja. Vseeno je za uspeh, če se perilo menca z rokami ali na pralni deski za mencanje ali če ga obdeluje stroj. Ni pa vseeno, če pereš z apnom ali s sodo ali z jedratim milom in s tem in onim pralnim praškom. Reklama, namenjena le na izrabljanje množice (dokler gre), je potisnila napredka željni gospodnji svojčas slabo pralno sredstvo v roko. S to slabo skušnjo je postala protivnica vsakemu napredku. Danes imamo toliko pralnih sredstev, ki so zanesljiva in zares dobra, da je strah odveč. Kakšno naj bo? Predvsem mora perilo hraniti, ne sme mu škodovati, to je prva zahteva gospodinje. Mora pa obenem izvršiti v čim krajšem času svojo nalogo, to je, raztopiti in od tkanine odločiti vso nečistoto. Pa drago seveda ne sme biti. — Da, takih sredstev imamo tudi v zadržni prodajalnici...

V stroju gledamo napredek časa, tako smo naučeni. V malem gospodinjstvu za nas, male ljudi, pralni stroj dozdevno ne prihaja v poštev. Pa vendarle producira moderna tovarna majhne, priročne pralne stroje, ki opravljajo obenem vse kemično in mehanično delo. Prirejeni so za štiri, pet, ali veččlansko družino, perejo čisto, štedijo na delovnem času in materialu in so brez nevarnosti v pogonu. Običajno so urejeni tako, da se vrel lug ali milnica trajno sipa na perilo, skozi katerega pritiska vroča para, ali se perilo, namočeno v lugu oziroma milnici, polagoma obrača v posebnem bobnu ali ga okrogli bati obdelujejo v vreli milnici i. t. d. Imamo tudi izpiralne stroje. Nadalje izžemalne stroje za ožemanje perila, ki delujejo ali kot stiskalnice ali kot centrifugalne »izmetalnice« ali tudi čisto navadne ovijalke. Poslednji — ovijalke — perilo trgajo in raztegujejo, česar pri centrifugah ni. Te izmečejo vodo iz perila temeljito, ne da bi se pri tem odtrgalo ali raztegnilo eno samo vlakno, pa najsibo iz najfinerše tkanine.

Za nas posameznike, ki smo gospodarsko šibki, so res take lepe naprave večinoma predrage. Nerentabilne so, v njih investirani kapital se komaj izplača. Stroj se uporablja enkrat vsak teden, ali vsak štirinajsti dan, ostali čas pa stoji mrtev, brez uporabe. Če bi si več gospodinj nabavilo skupno en tak stroj, bi stroški bili zmagljivi. Kombiniran pralni stroj na električen ali bencinski pogon, ki obenem pere, kuha, izpira in centrifugalno ožema, ne stane več kakor okroglo 15.000 Din. Če si ga nabavi skupno 6 strank, bi bil v mesečnih obrokih od 25 Din odplačan v ca. 10 letih. Pri tem je računano, da je kapital za nabavo izposojen po obrestni meri 8%. To je dosegljivo. Končno pa bodo morali hišni gospodarji priti do uvidevne podjetnosti in opremiti pralnice v modernih stanovanjskih hišah s takimi stroji. Vsaka gospodinja bo rada prispevala za 25 Din zvišano stanarino, saj ji stroj prihrani pomočnico pri pranju, ki jo stane vsaj toliko. Šlo bi, zgledov imamo onstran mej dovolj. T.

Marsikaj.

Koristno je, če vemo, kako je treba ravnati z raznimi predmeti, ki se uporabljajo vsak dan, in ki zaradi površnosti v gospodinjstvu lahko povzročijo veliko škodo. Kolikokrat slišimo o požarih, ki so jih povzročili otroci, ker so se igrali z žveplenkami. Zato je dobro, če mati svojemu otroku že zgodaj dopove, kako nevarna je taka igra. Koliko pogorišč je pa nastalo tudi zaradi tega, ker je nekdo malomarno zagnal stran goreč ogorek cigarete. Koliko manj škode in nesreč bi bilo, ako bi ljudje vedeli, kako je treba ravnati z vodovodom, pečmi, pohištvom, šivalnim strojem in kemikalijami.

Bencinske eksplozije se ponavljajo, ker je še vedno veliko ljudi, ki ne vedo, da eksplozijo bencina ne povzroči samo plamena, ampak da bencin lahko užge že vroč likalnik, svetiljka ali celo vroč zrak. Kakšne nesreče so že povzročili ljudje, ki so hodili z gorečo cigareto okrog bencina.

Koliko nesreč je bilo že s petrolejem. Če noče v štedilniku goreti, si pomaga marsikatera gospodinja s tem, da polije drva s petrolejem. Hčerka, ki to vidi, si hoče seveda pomagati tudi na ta način, a ona vlije petrolej na že tleča drva in nesreča je tu.

Kuharček na špirit ugasne in ker se mudi, se mora seveda takoj, ko je še ves razgret, doliti špirita. In kajpada, plini se vnamejo in vsa steklenica eksplodira. Še bolj korajžni so pa tisti, ki dolivajo špirit kar v goreč kuharček, da je nesreča sigurna, ker jo privabi že najmanjši prepih. Pri nalivanju v gorilnik se rado kaj polije, toda kdo bi brisal, saj špirit shlapi. Koliko nesreč se je že zgodilo ob takih prilikah, ko se je vse skupaj vnelo in zletelo v zrak.

Nezavarovani, goreči kuharčki, noži, škarje itd. v otroških rokah so povzročili že veliko nesreč.

Ako se otroški stol ziblje, ker je noga nalomljena, čakajo po navadi s popravilom toliko časa, da pade otrok z njega in se pobiže.

Če se pri odpiranju konzerv nečemo porezati in nečemo polomiti vseh kuhinjskih in žepnih nožev, je prav, ako si omislimo zato poseben nož, s katerim opravimo tako delo brez vsake neizgode. Praznih pločevinastih škatel, žebeljev, starega železa i. t. d. ne smemo metati v smeti ali na vrt, ampak v posebno posodo, od časa do časa pa zakopati, oziroma spraviti v kraj.

Že zgodaj naj se otrok navadi, da bo prav hodil po cesti in čez njo. Matere naj ne trpe žoganja po cestah in drvenja s kolesi.

Električni likalnik mora stati vedno na podstavku. Včasih ga pozabimo izklopiti, ker je nekdo pozvonil in ta čas, ko se pogovarjamo z njim, se prežge vrvica in morda tudi miza. Ko bi stal na podstavku, bi vsega tega ne bilo. Ako se razbije vtikalno, ga je treba za prvo silo hitro povezati z vrvico, pri čemer moramo paziti, da je roka suha, zakaj če je mokra, jo bomo izkupili. Če pregori varovalka, pa jo hočemo zamenjati, ne smemo pozabiti obrniti kontakta, da nas tok ne bo pretresel. Kaj vse se pripeti, če je elektrika v hiši. Ne uporabljajmo likalnika za grelec v postelji, ne pozabimo izključiti antene in električnega kuharčka, kovinski svečniki z električno napeljavo se smejo čistiti mokri, ne prijemaj z roko pretrganih žic!

Veliko nesreč se je že pripetilo na lestvi zaradi tega, ker je na gladkih tleh spodrsnila. Kako hitro se da pribiti nanjo kosček klobočine ali gumija, ki bi to preprečilo.

Koliko nog so si ljudje že polomili na gladkem parketu. Vsaj predsoba, kamor človek navadno hitro vstopi, in pa stopnice ne smejo biti preveč gladke ali pa morajo biti pogrnjene s preprogo. M.

VRT IN CVETLICE

Gomoljaste begonije.

Begonije semperflorens so priljubljene zato, ker zahtevajo tako malo zase, pa so tako zelo hvaležne. Včasih se nam pa vendar zahoče nekoliko spremembe in za tako prijetno spremembo nam pridejo prav nizke gomoljaste begonije, ki so prav tako skoz vse poletje kar preobložene z drobnim pisanim cvetjem. Kakor begonije semperflorens prenesejo tudi one veliko sonca in zato spadajo tudi one v njih družbo, v vrtove in parke, na okna in balkone.

Neka vrsta gomoljastih begonij ima drobnejše, polno, na drobnih pecljih viseče cvetje (pendula flore plena) in je zato pripravna zlasti za viseče košarice.

Razkošnejše od teh dveh vrst so begonije, ki so nekoliko večje, in ki imajo tako lep cvet, da jim pravimo tudi cvetne ali velikocvetne gomoljaste

begonije. Cvet nekaterih plemenitih vrst teh begonij ima v premeru do 15 cm. Na vsakem peclju so navadno po trije enospolni cvetovi, po dva večja, moška, sredi med njima pa manjši, ženski cvet. Lepo polni so samo moški cvetovi, ker se pri nekaterih vrstah celo prašniki spremene v venčne liste, ženski so pa vedno enojni. Tudi velikocvetne begonije cveto, če je količkaj vremena, od maja ali junija tja do slane. Kadar posije nanje sonce na pisanih gredicah, v zabojčkih in lončkih na balkonih ali verandah, se kar prelivajo barve, kakor bi bilo vse sama najčistejša bela, rožnata, rdeča, oranžna ali zelena svila v vseh odtenkih. Cvetni listi imajo gladke robove, nekateri so tudi nazobčani ali nagubani, včasih je pa cel list obrobjen z drugačno barvo. Toliko sonca kakor semperflorens, in nizke gomoljaste begonije pa velikocvetna le ne prenese.

Gomoljaste begonije, ki imajo namesto korenin gomolje, razmnožujejo z delitvijo gomoljev, s potaknjenci in setvijo. Najzanesljiveje jih razmnožujemo z delitvijo gomoljev, kar opravimo spomladi, ko se pokažejo na njih prvi brsti, to je že meseca februarja. Pred brstenjem postavimo gomolje na toplo, kjer jih ne smemo namakati. Ko postanejo poganjki že vidni, prerežemo vsak gomolj na štiri do osem delov, pri čemer moramo paziti, da ne ranimo očes. Vsak kos mora imeti vsaj po eno oko in se ne sme posaditi prej, dokler se prerezano mesto ne posuši na zraku. Da zabranimo gnitje, potresemo prerezana mesta z ogljenim prahom. Nato posadimo vsak košček tako, da gleda oko iz zemlje, ali pa da je pokrito s prav tenko plastjo zemlje. Poganjke opazimo po navadi kmalu, včasih pa tudi šele čez nekaj mesecev.

Ako hočemo razmnožiti begonije s potaknjenci, vsadimo gomolje zgodaj spomladi, že meseca februarja v zabojčke. Zakopati jih moramo v rahlo zemljo, in sicer nekoliko globlje, da se poganjki že sami ukoreninijo. Zabojčke postavimo nato v toplo gredo. Ko so poganjki za prst dolgi, se pod listnimi vozli izrežejo, potem pa potaknejo v šoto ali pesek, kjer napravijo kaj hitro koreninice. Ko so že nekoliko okoreninjeni, se presade v lončke, odtod pa v aprilu ali maju v zabojčke, če so pa že dovolj utrjeni, pa lahko naravnost na gredice.

Trgovski vrtnarji, ki potrebujejo veliko gomoljastih begonij, jih večinoma sejejo, in sicer meseca februarja, domačemu vrtnarju pa dela vzgajanje begonij iz semena preveč težav.

Kdor nima za razmnoževanje dovolj prostora, naj si preskrbi že kar gomolje, ki vzkale v vsaki topli gredi, ako imajo količkaj toplo zemljo. Kdor pa nima tople grede, naj jih posadi v zabojčke ali lončke in postavi na okno. Gomolji poženejo približno v marcu, če so pa na toplejšem prostoru, pa še poprej. V lončke ali zabojčke jih sadimo takole: odcejevalno luknjico pokrijemo s kako črepinjo, nakar napolnimo posodo z dobro redilno, z listovko ali vsaj z nekoliko peskom pomešano prstjo. Nato vsadimo gomolje tako, da gledajo malo iz zemlje ali pa da so prav malo pokriti z zemljo. Take lonce ali zabojčke postavimo potem v toplo svetlo

sobo ali pa pod steklo v gnojni gredi. Zalivati jih moramo samo toliko, da se zemlja preveč ne izsuši. Ako kak gomolj dolgo ne oživi, še ni treba obupati nad njim, če je zdrav, bo prav gotovo odgnal. Ko gomolj oživi, ga je treba čim dalje bolj zalivati, da se rastlina lahko razvije. Poleti pa zahtevajo te cvetlice veliko, veliko vode.

Tako pripravljene rastline moramo počasi privajati na zrak in jih ne smemo kar naenkrat postaviti na odprta okna. Kdor ima toplo gredo, naj sadi gomolje v zabojčke.

Begonije se dajo kaj rade presajati, ker se zemlja dobro obdrži med koreninami. Preden zacveto, je dobro, ako jih še enkrat presadimo v redilno gnojevko, ker za krepko rastlino in bogato cvetje je treba zelo veliko hrane. Ako hočemo imeti gomoljaste begonije v gredici, jih moramo imeti do srede maja v zabojčkih in šele iz zabojčkov presaditi na gredo. Če bi gomolje posadili naravnost na gredo, bi prekasno vzklili in pa tudi odgnali bi slabo.

Ker je gomoljastih begonij sam cvet, potrebujejo mnogo svetlobe. V lesenih zabojih in na gredi prenesejo precej sonca, dočim jim vročina v lončkih občutno škoduje. Najslabše se počutijo na suhem zraku. V svetlih prostorih bomo imeli vedno lepe begonije z bohotnim cvetjem in temnozelenim listjem. Ker hočejo torej veliko dobrega zraka in ne prežarkega sonca, uspevajo najboljše na oknih in balkonih, ki so obrnjeni na vzhodno ali zapadno stran.

Ko jeseni odcveto, prenehamo počasi z zalivanjem; po prvih slane, ko listje ovane, jih pa vzamemo iz zemlje in porežemo stebelca za palec pod gomolji. Gomolje shranimo v suhem, zračnem in pred mrazom zavarovanem prostoru. Po štirih ali najdalje po šestih tednih, ko stebelca odmro, gomolje očistimo in jih posadimo v suho šoto ali pesek, v primernem zabojčku tako, da ne gledajo ven in da se ne dotikajo drug drugega. Take zabojčke spravimo nato v suho klet.

Begonije, ki smo jih imeli v lončkih ali zabojčkih, vzamemo lahko iz posod, lahko jih pa pustimo tudi notri. Ko cvetje ovane, jih zalivamo vedno manj in manj, dokler sploh ne prenehamo. Lončke ali zabojčke z gomolji postavimo potem v klet, kjer so varni pred mrazom. M.

Z D R A V S T V O

M. U. dr. R. Vidmar:

Zastrupljenja.

Velikokrat imajo železničarji opravka z različnimi strupi in so vsled tega v nevarnosti za svoje zdravje in življenje. Zlasti naj bodo skrajno previdni po kurilnicah, skladiščih premoga, cisternah i. t. d. Pred kratkim

so poročali časopisi o treh uslužbencih, ki so se zastrupili z metilnim alkoholom ali s tako zvanim lesnim špiritom.

Lesni špirit se imenuje zato, ker se pridobiva iz lesa. Les se namreč na suhem kuha, tako da odhaja od njega poleg drugih snovi tudi ta alkohol, nazvan v kemiji metilni alkohol. Je to lahka tekočina kot navadni alkohol ali etilni alkohol, ki ga vsebuje vino, žganje in razni likerji. Tega prav vsi poznamo in vemo, kdaj je škodljiv in da je le v prav velikih množinah tudi življenju nevaren. Drugače pa je z lesnim špiritom. Ta ima popolnoma isti duh in tudi popolnoma isti okus. Gori prav tako kot pravi gorilni špirit. Če pa izhlapeva, nastanejo pare tega alkohola. Te pare se pomešajo z zrakom in tako nastane zelo nevarna eksplozivna zmes, ki močno eksplodira, ako pride v dotiko z ognjem. Je torej tudi v tem oziru jako nevarna stvar. Zato je treba paziti pri skladanju, oziroma prevažanju tega alkohola, da ne pride v dotiko z ognjem.

V industriji ga mnogo uporabljajo za izdelovanje lakov, firnežev, politur i. t. d. Zato je treba tudi velike previdnosti onim, ki imajo opraviti z barvanjem. Brezvestni trgovci ga uporabljajo za izdelovanje likerjev in umetnih vin. Pri nas se ta alkohol nahaja v vinu, ki se imenuje šmarnica. Saditi to trto, je iz tega razloga prepovedano.

Če ljudje uživajo metilni alkohol, postanejo kmalu vrtoglavi, zgubijo oblast nad samim seboj, postane jim slabo. Začnejo bruhati, vid jim vedno bolj peša, tako da naposled oslepijo in ostanejo slepi za vse življenje. To se je dogajalo za časa prohibicije v Ameriki skoro vsak dan. Pri nekoliko večji meri zaužitega alkohola pa plačajo ljudje svojo nevednost ali neprevidnost tudi s smrtjo.

Kaj naredimo s takim revežem, ki se je zastrupil na ta način? Pri vsakem zastrupljenju, bodisi z lizolom, očetno kislino, lugom i. t. d. je zlasti važno, da napravimo te zaužite strupe nesposobne, da pridejo iz želodca v krvni obtok. To napravimo tako-le:

Zastrupljencu damo zaužiti na mleku stolčnega lesnega oglja. V drobnem prah stolčeno oglje ima to lastnost, da pritegne nase strup in ga veže, da ne more v kri. To je najprimernejša prva pomoč. Na ta način preprečimo lahko tudi zastrupljenje z arzenom, strihninom in z drugimi strupi. Te strupe uporabljajo zlasti lovci za lisice in drugo zverjad. V vsakem primeru zastrupljenja pa je treba poslati po zdravnika, ali kjer je mogoče, odpraviti bolnika takoj v bolnico v nadaljnje zdravljenje.

Skoro najbolj pogosto zastrupljenje v našem življenju je zastrupljenje z ogljikovim oksidom. Dnevno časopisje skoro vsak dan poroča o takih slučajih, bodisi da je prišlo do zastrupljenja iz samomorilnega namena, ali iz neprevidnosti in nesreče. Temu zastrupljenju so izpostavljeni zlasti kurjači, delavci v apnenicah, opekarnah, v rudnikih, dalje delavci, ki imajo opraviti s kurjavo vobče. Zastrupljenje s plinom spada tudi sem. Zastrupljenje pa se zgodi izključno le potom vdihavanja tega plina. Če

vsebuje vdihani zrak le 0.02%, to je dve stotinki procenta ogljikovega oksida, že nastanejo prvi pojavi zastrupljenja. Kje in kako nastaja ta plin? Ta plin nastaja takrat, ko izgoreva oglje, drva ali premog, in sicer če primanjkuje pri gorenju zraka. Zrak vsebuje kisik, ta se spoji z ogljikom in nastane tako ogljikov oksid. To se pravi, da ogljik ne zgori popolnoma v pravi pepel. Če je zadostna množina zraka oziroma kisika, zgori gorivo popolnoma in se ne tvori ogljikova kislina. Pri gorenju zapazimo male zublje, ki imajo modrikastovijolično barvo. V teh zubljih je ta plin.

Ogljikov oksid je izključno krvni strup. Izpodriva iz rdečih krvnih teles kisik in se sam vsede nanje namesto njega. Na ta način zgube celice v telesu kisik, ki jim je potreben za presnavljanje in prično umirati; človek se dobesedno zaduši.

Človek, ki se s tem plinom zastrupi, čuti najprej glavobol. Kmalu ga napadejo krči, ki so podobni božjasti. Zgubi spomin in možnost mišljenja in pade v popolno nezavest. Obraz postane rdeč, dihanje je silno otežkočeno.

Takega človeka, ki se je zastrupil s tem plinom, prenesemo takoj na sveži zrak in mu damo vdihavati kisika, da se ogljikov oksid loči od krvnih teles. Ta ločitev traja približno 20 ur. Po zastrupljenju utрпи zastrupljenec dostikrat na svojem zdravju. Pojavijo se motnje v očeh. Vid mu je opešal. V ušesih mu šumi, slabše sliši. Odpovedo mu razni udje. Mehur mu ne drži vode. Bolečine se pojavljajo na različnih delih telesa. Loti se ga popolna telesna oslabeledost. Večkrat ga napade trdovratna griža, tako da ne more uživati nikake hrane. Zato naj omenijo železničarji, ko gredo k zdravniku, kakšen posel in poklic imajo pri železnici, če ni morda vzrok njihove bolezni ta plin, ki so mu izpostavljeni, kakor že rečeno, zlasti kurjači in strojniki. Večkrat se zgodi, da taki ljudje začasno izločajo tudi sladkor. In zdravnik smatra, da so bolni na sladkorni bolezni.

Ti dve zastrupljenji se mi zdita najvažnejši pri železniškem poklicu, zato sem jih opisal.

IZOBRAZBI

Pogled v vesoljstvo.

Večnost in neskončnost! Dva pojma, ki jih ima človek pač v svojem besednem zakladu, ki mu pa edina pomenjata nekaj, kar se docela odmika njegovi predstavi zmožnosti. Vendar se zdi, da je nam neskončnost bolj doumljiva, nego večnost. Človek živi v času in prostoru. Pozna razloček med preteklostjo, sedanjostjo in bodočnostjo, predstavlja si lahko razmerja med domačimi in tujimi kraji, njih medsebojno oddaljenost si lahko izračuna

in eventuelno praktično preizkusi. Toda večje razdalje, površine in prostornine mu že delajo preglavice. Na pr. naša predstava o velikosti Atlantika, velikega oceana, ki loči Evropo in Ameriko, je že dokaj blede. Obseg cele zemeljske oble pojmujejo še težje. Če si hočemo predočiti oddaljenost našega planeta od sonca ali drugih nebeških teles, pa obnemoremo docela, če si ne pomagamo z drugimi sredstvi, na pr. s primerjanjem teh razdalj z drugimi, nam bolj pristopnimi prostornimi pojmi. Par primerov:

Zemlja je oddaljena od meseca 384.000 km. To razdaljo si lažje predstavljamo, če rečemo, da bi bilo med prvo in drugim v ravni črti prostora še za 30 zemeljskih krogel. Premer sonca znaša ca 1,380.000 km, t. j. 109 premerov naše zemlje. Razdalja med zemljo in soncem znaša ca 148.000.000 km, to se pravi, med prvo in drugim bi bilo v ravni črti prostora za 11.650 zemeljskih krogel. Velikansko razdaljo med soncem in zemljo si zamoremo še drugače predstavljati. Svetloba rabi od sonca k nam ca 8 minut, zvok bi rabil 14 let, brzovlak pa nad 300 let! Če primerjamo razdalji zemlje od meseca in sonca, lahko na podlagi prejšnjega izračunamo, da je druga 380krat večja od prve i. t. d.

Že iz teh primerov vidimo, kako ogromen mora biti svetovni prostor. Gremo pa še lahko dalje. Mesec je nam najbližje nebeško telo, sonce najbližja zvezda stalnica. Toda vseмирje je polno še drugih svetov — zvezde jih imenujemo — ki so neprimerno večje, pa tudi neprimerno bolj oddaljene od zemlje kot naše sonce. Če bi hoteli meriti te razdalje s kilometri, bi jih niti izraziti ne mogli. Zato si zvezdoslovci pomagajo, da izražujejo tudi take velikanske prostorne razdalje, z drugim merilom. To je svetlobno leto.

Svetloba napravi, kakor znano, v 1 sekundi 300.000 km, v 1 minuti torej 18.000.000 km. Rekli smo že, da rabi sončna svetloba, preden prehodi razdaljo med soncem in zemljo, dobrih 8 minut, ali drugače povedano: ko opazujemo sončni vzhod in se izza gore povzpne cela sončna obla, je bilo sonce v resnici že 8 minut prej na tem mestu, nego smo ga mi opazili. Toda 8 svetlobnih minut je še malenkostna razdalja. So zvezde, ki so tako oddaljene, da rabi njih svetloba do nas več let!

Svetlobni žarek zvezde α Centauri na pr. napravi pot od te zvezde do zemlje v $3\frac{1}{2}$ leta, od zvezde Sirius rabi svetloba do nas 17 let, od zvezde Severnice, ki jo vsi prav dobro poznamo, 42 let. Pred kakimi 40 leti so opazili zvezdoslovci, da so nekje v vsemirju trčili dve zvezdi druga ob drugo, se seveda razblinili in stvorili novo telo. Učenjaki so izračunali, da se je ta dogodek izvršil že pred 300 leti, kar se pravi, da je bil za nas zemljane viden šele čez 300 let, ali, da sta bili ti zvezdi oddaljeni od našega planeta 300 svetlobnih let.

Tudi ta razdalja še ni največja; zvezdoslovci so odkrili o nekaterih zvezdah, da se nahajajo od naše zemlje v razdalji 5000 svetlobnih let. Od teh zvezd rabi torej svetloba, da doseže naš planet, čas, ki odgovarja približno vsej poznani zgodovini človeškega življenja na zemlji! Ne smemo

pa misliti, da so te izračunane daljave v resnici skrajne in končne. Učenjacom in zvezdoslovcem so postavljene meje, preko katerih je tudi zanje pogled nemogoč. Odpovejo jim računi, ogromni teleskopi (daljnogledi) obnemorejo, fotografska plošča ob vsej svoji občutljivosti ne zabeleži preko izvestnih mej nobenih podatkov več. In vendar je prav gotovo, da je bil odkrit dosedaj le neznan kos resničnega vesoljstva. Le človeški duh še hiti nekaj časa v neizmerne prostore, dokler se tudi on ne ustavi pred neko mejo, ki ji pravimo *n e s k o n č n o s t*. Ob tem pojmu, slično kot ob pojmu večnosti, preneha naš razum, kajti omejen je in more samo omejeno doumeti. Po pravici pravi neki učenjak: »O večnosti in neskončnosti vemo samo to, da eksistirata, da pa je prva kot druga naši predstavi zmožnosti nedosegljiva.«

Vrnimo se sedaj iz nedoglednih in nepojmljivih daljav svetovnega prostora v dosegljivo območje našega sončnega sistema, čigar člen je tudi naša zemlja. Še prej pa naj omenim, da so nebeška telesa v tesnih medsebojnih odnošajih. Tako zvane zvezde *s t a l n i c e* se po našem pojmovanju ne premikajo v svetovnem prostoru. Te zvezde imenujemo na kratko tudi sonca. Naše sonce spada tudi med nje. Njegovo premikanje na nebesnem obodu je le *n a v i d e z n o*. V resnici se premika zemlja okrog svoje osi in kroži razen tega še v velikanski elipsi okrog sonca. Okrog lastne osi se zavrti v 24 urah enkrat, pot okrog sonca napravi v enem letu. Od tod spremembe med dnevom in nočjo in spremembe v letnih časih. Zemlja pa ni edina, ki kroži okrog sonca. Še več nebeških teles je, ki so s soncem v podobnem razmerju. Ta nebeška telesa se imenujejo *p l a n e t i* ali zvezde *premičnice*, ki so sorazmerno majhne. Naše sonce ima 8 takih planetov, ki tvorijo z njim že imenovani sončni sistem. Najbližje soncu se nahaja planet Merkur; za njim sledijo: Venera (to je gotovo vsem poznana zvezda Večernica), Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uranus in Neptun. Po velikosti (premeru) so pa v tem razmerju: Merkur (4.816 km), Mars (6.745 km), Večernica (11.969 km), Zemlja (12.756 km), Neptun (54.979 km), Uranus (59.171 km), Saturn (119.075 km) in Jupiter (143.757 kilometrov). O soncu samem pa smo že povedali, da znaša njegov premer ca. 1,380.000 km (natančno 1,386.690 km). Nekateri planeti imajo še svoje posebne spremljevalce ali *t r a b a n t e*. Zemlja na pr. ima enega, imenujemo ga luno ali mesec.

Kakor ima naše sonce svoje planete, tako jih imajo tudi nekatere druge zvezde stalnice. Govoriti moremo torej o mnogih sončnih sistemih. Ti sistemi pa tudi niso v sebi zaključeni, temveč spadajo z drugimi podobnimi kot organični členi v sisteme višje vrste, t. j. v določene več ali manj strnjene skupine zvezd.

Po tem našem kratkem sprehodu po vsemirju bo gotovo marsikdo občutil neznatnost in brezpomembnost naše zemlje, ki izgine v primeri z orjaškimi drugimi zvezdami kakor kaplja v morju. In vendar se odlikuje baš zemlja po nečem, česar o večini drugih poznanih nebeških teles ne

moremo trditi: po živih bitjih, ki prebivajo na njej. Toda tudi glede tega moramo biti oprezní. Res je, da se še ni posrečilo, odkriti taka živa bitja na drugih nebeških telesih, in o večini teh vemo, da vobče nimajo pogojev, da bi se življenje razvilo na njih; toda svet je neskončen in skriva v sebi neskončne možnosti tudi v tem pogledu. P.

IZ ZADRUŽNIH REVIJ

Hrvaški zadrugar, števí 5/33. Dr. Gjuro Šurmin, bivši podpredsednik Zveze hrv. selj. zadrug, se obrača na zadrugarje, razvijajoč misli, ki so vredne, da jih tudi mi priobčimo.

V času, pravi Šurmin, ko se sestajajo državniki in gospodarski izvedenci iz nebroj držav na konferenci v Londonu, kjer bodo hoteli drug drugega nadmodriti, gledajoč z visokega na nas male in šibke, se nam in vsem zadrugarjem javlja daleko sigurnejši glas, ki kaže in daje nado na boljšo bodočnost, ki zavisi samo od nas samih in ne od milosti kogarkoli. Ta jasni in čvrsti glas nam ne pošilja nihče manjši in nihče večji, nego — naš kralj! Evo, kaj nam sporoča: »Bolj kot kdaj prej je treba, da bo vsakomur jasno, da je zadružništvo najbolj zdrava oblika gospodarstva in napredka.« Da, pomagamo si lahko, napredujemo lahko, ako se združimo! Ne imejmo zaupanja v konference, ne zaupajmo, da bi bil kapital voljan, delati iskreno na tem, da se ozdravijo današnje gospodarske prilike. Mi Slovani nočemo ničesar tujega, nočemo vojne, hočemo živeti v miru, hočemo graditi in ustvarjati take prilike, ki odgovarjajo najbolj duši našega naroda. V svojem zadružništvu bomo našli to, kar iščejo drugi s poželjivimi očmi na škodo svojih sodedov. Zadrugar računa s svojo zadrugo in s svojim zadružnim tovarišem. S svojim kraljem smo globoko uverjeni, da je zadružništvo najbolj zdrava oblika gospodarstva in napredka.

V istem zadružnem glasilu piše V. Rieger pod naslovom »V obrambo zadružništva«:

V svojem prizadevanju za preureditev človeške družbe je bil zadružni pokret često napaden z leve in desne. Nepregledne armade njegovih protivnikov so se trudile, da bi zmanjšale njegov pomen v procesu gospodarskega in socialnega napredka. Toda zadružništvo je vzlic napadom in zaprekam napredovalo in postalo organizacija ogromne moralne in materialne sile, ki nima primera v zgodovini človeške družbe. Sonce ne zatone nikdar v tej veliki zadružni republiki! Zadružništvo je preživelo vse svoje protivnike in ni dvoma, da mu je kot organizaciji bodočnosti osiguran i nadaljnji napredek.

Toda ne smemo prezreti mimo vnanjih tudi svoje notranje sovražnike, ki ogražajo zdrav napredek združništva. Zlasti ne smemo dopustiti, da bi postalo združništvo razredno ali politično opredeljeno; tedaj ne bo več svobodno in bo prenehalo biti pravo združništvo. Danska, Švica in Velika Britanija so dežele, kjer je ostalo združništvo vedno nad političnimi in socialnimi trenji. Zato pa je baš v teh deželah doseglo tako zavidanja vredno višino. Tudi varuštva s strani države se mora združništvo otresti. Iz zgodovine združnega pokreta se jasno vidi, da se pravo združništvo ne more ustvarjati od zgoraj.

LEPOSLOVJE

M. Kragelj:

Prijateljeva oporoka.

(Nadaljevanje.)

4. m a j a.

Samemu sebi se nemalo čudim, kako zelo se znam premagovati in kako umejem držati svoje živce v oblasti. To imam nemara od očeta — kajti, kar pomnim, ga še nisem videl nikoli razburjenega. Tudi sinoči, po onem prizoru z Anito, ko sem čutil, kako mi trže nekaj neznano bridkega moje srce, sem moral na zunaj ostati — miren in ravnodušen. Kajti Ivan bi sicer bil moral brezpogojno opaziti na meni kako spremembo.

A opazil ni ničesar, rekel ni ničesar in iz vsega malega, kar sva še sinoči govorila, sem se prepričal, da se sprememba na mojem licu zanj sploh ni odrazila.

Ko sva bila odšla v najino spalnico in sem mu omenil, da želim pisati domov, ni v iskrenost mojih besed niti malo podvomil. Počasi se je razpravil in molče legel k počitku.

Jaz pa sem sedel za mizo in pričel pisati. Ne svojcem — temveč — sebi.

Že večkrat prej sem hotel pričeti z dnevnikom. Toda vedno in vedno se mi je spet zazdelo, da nimam ničesar, kar bi bilo pisanja vredno. In tako sem vedno spet odlašal.

Sinoči pa me je končno vendar prevzel oni dogodek v naši kuhinji. Morda ne le dogodek kot tak, temveč vse njegove okoliščine pred njim in za njim, skratka vse, kar čutim, da stoji s tem dogodkom v neposredni, na moč važni vzročni zvezi.

Ko sem torej sinoči napisal svoj uvod do konca, sem se čudil, kako sem sploh mogel opraviti pri onem čudnem razpoloženju to zame nenavadno delo. A ne le, da sem ga opravil — proti koncu sem se celo umiril popolnoma. In še nekaj. Čim delj sem pisal, tem jasnejši, tem stvarnejši

so oživiljali pred mojimi očmi minuli dogodki z vsemi mislimi in čustvi in tem jasneje sem pričel spoznavati — sebe, svojo naravo, svoj odnos do drugih. Jasno se mi je prikazala slika vsega mojega početja in nehanja, verna slika mojih pravičnih in nepravičnih dejanj...

Prvo, kar sem ugotovil, je bila zavest, da sem storil Aniti neodpustljivo krivico. In ta zavest je rodila trden sklep, da jo pri prvi priliki prosim odpuščanja.

Jaz — ponosni mož, pa prositi dekletce za odpuščanje?!

Ali ne zveni to čudno?

Kljub temu sem se trdno odločil za to!

Drugo, kar sem ugotovil, je bilo, da sem se nalagal prijatelju, ko sem mu rekel, da bom pisal — svojcem.

Toda svoje laži se nisem skesal. To sem moral storiti! Ker sem vendar — dolžan ostati kot mož — dosleden! Mož, ki ne upogiba svojega kolena pred — nikomur! Ivan vendar ne sme nikoli izvedeti, da sem — ranljiv! Da sem — občutljiv! Da mi je hudo, da sem žalil Anito.

Vem, da sem krivičen! Kajti na eni strani — pri Aniti — popuščam, za Ivana pa hočem ostati — dosleden. Vsaj na zunaj. In ker v bistvu le nisem — mu lažem!

Toda ne le, da mi ta moja laž ne vzbuja nikakega samoočitka, potihem se je celo — radujem. In ta radost je — maščevalnost.

Nad čem?

Ko sem se sinoči pozno v noč, ko sem bil popisal prve strani svojega dnevnika, podal h počitku, sem se še dolgo premetaval po postelji. V mislih sem tipal in iskal besed, s katerimi se bom opravičil Aniti.

In tedaj — nenadoma — izpregovori Ivan. V spanju je govoril. Toda kljub temu me je bridko zbolelo:

»Pazi se ga, Anita, Avstrijec je!«...

Samo to je izgovoril — nič drugega. A iz njegovih podzavestnih besed se mi je zazdelo, da me z njimi — izdaja in zasmehuje prijatelj... Kajti, da sem bil mišljen jaz, o tem nisem niti za hip podvomil.

Vso dolgo noč nisem zatisnil očesa. Okno sobe je bilo odprto na stežaj. Na nebu so bledele utripajoče zvezde. Pod oknom, mimo hiše, so pričeli odmevati koraki prvih jutranjih pasantov...

Jaz sem strmel s svoje postelje skozi okno v jutranji hlad in čutil v sebi le dvoje solznih, mandljevih oči — Anite. In zdelo se mi je, kakor da sé solze te oči nad zvokom glasu, ki je nenehoma pošepetaval:

»Pazi se ga... On je — Avstrijec!« — — —

6. maja.

Ves včerajšnji dan sem se trudil, da ohranim napram Ivanu prijazno lice. Mučno je to za človeka, ki ni vaje hinavščine. Toda, kaj hočem? Ali naj mu očitam besede, ki jih je izustil v svojem podzavestnem snu? Ali

ne bi ta očitek pomenil priznanje, da ljubim — Anito? O ne, za nobeno ceno se ne smem izdati! Raje kot da Ivan vidi mojo slabost, se usmrtim!

Posrečilo se mi je prevariti svojega prijatelja. Do večera sem izborno igral svojo indifirentnost. Ivan ni opazil, da sem ga iz blazne, siloma zadržane ljubezni do Anite — zasovražil...

Toda, ko je napočil večer, nisem mogel več. Ta mučna igra je razbičala moje živce. Čutil sem, kako se vedno bolj in bolj stopnjuje moja razdraženost; kako se v moji notranjosti zbira nekaj, kar komaj čaka, da buhne že pri najmanjši iskrici nalik plamenu uničujoče na plan...

Ko sva sinoči po večerji sedela z Ivanom kakor običajno v kuhinji na leseni klopi krog ognjišča, smo vsi — tudi Anita in njena mati — proti svoji navadi molčali. Gospa Maddalena že tudi med večerjo ves čas ni spregovorila besede in se je sploh nenavadno čudno obnašala. Ko je pospravila kuhinjo, se je s kratkim, hladnim pozdravom poslovila, nakar je z umerjenim korakom odcokljala k počitku v svojo spalnico, ležečo baš nad našo kuhinjo.

Na nasprotni strani ognjišča, na klopi ob kuhinjskem oknu, pa je, zatopljena v svoje pletenje, prav tako zamišljena in molčeča, sedela Anita. Od onega burnega večera, ko sem jo bil s svojo prirojeno dražljivostjo tako zelo razkačil, nisva več spregovorila. Imel sem vtis, da je še vedno užaljena.

»Mrzi me«, sem mislil sam pri sebi. »Težko bo najti priliko, da se ji oprostim...«

Tedaj prekine Ivan, sedeč kraj mene, nenadoma ta neznosni molk:

»Boris — ali ti morda ni dobro?« —

Nisem mu odgovoril z besedo na vprašanje. Zdi pa se mi, da so mu odgovorile moje oči. In odgovoriti so mu morale nekaj, kar ni bilo v nobeni zvezi z njegovim vprašanjem. Pač pa v zvezi z njegovim opozorilom v sanjah:

»Pazi se ga... On je — Avstrijec!«

Nekaj strašnega mu je moral odgovoriti moj pogled. Kajti videl sem, da je prebledel, pogledal Anito, vstal s svojega sedeža in kakor človek, ki je nezasluteno prejel udarec s pestjo v obraz, odklecal v spalnico.

Tisti hip sem se ozrl na Anito. Najina pogleda sta se za hip srečala. A bilo je dovolj, da sem opazil, da se je ponovno — že vdrugo — zalesketala solza v njenih očeh...

Hotel sem vstati. Ali kolena so se mi zašibila, da sem omahnil nazaj. Hotel sem dvigniti roki, prekrizati prste kakor k molitvi, k skesani prošnji po milosti, po odpuščanju. Toda roki sta mi ostali negibni ob robu klopi in čutil sem, kako so se mi nohti zarili v les. Hotel sem zaklicati: »Anita — iz ljubezni do tebe — —«, pa sem samo — zahropel...

In tedaj je ona — vstala. Tresoč se kakor trepetlika in blede v obraz, me je nepremično gledala s svojimi velikimi, vlažnimi, mandljevimi očmi. In s pogledom, nepremično uprtim vame, se je v velikem loku dotipala ob

kuhinjski steni do — vrat, skozi katere je bila malo poprej odšla njena mati, jih odprla ter mi izginila izpred oči...

Tedaj sem zdrknil na kameniti tlak ognjišča. S konicami svojih nohtov sem obupno grebel po leseni klopi in pomagal z zobmi. Pri tem sem okusil grenkoslani okus svojih solz. Prvič v svojem življenju sem čutil bolečino — ljubezni...

7. maja.

Ivan je danes odšel. Dvoletna lepa prijateljska vez se je danes pretrgala. Po čigavi krivdi?

Moj Bog! Ali sem jaz kriv, da ljubim — Anito? Ali sem jaz kriv, da se mi zdi vsaka omemba, vsak pogovor o tej ljubezni — skrunitev svetega čustva? In če to ljubezen tajim, ker jo moram tajiti, ali ni to neiskrenost napram prijatelju?

Torej se je moralo vse dogoditi tako! Ali — ali! Prijatelj ali dekle, ki jo ljubim! Ivan — ali Anita! Da, da! Tretje možnosti ni bilo. Kvečjemu — moja smrt!

Sploh pa ne razumem, čemu še razglabljam o tem. Zgodilo se je — Boris, ne bodi sentimentalen! Ako res ljubiš Anito — glavo pokonc! Tembolj, ker, — pomisli: lahko bi se sicer dogodilo, da te prehitijo drugi, kdorkoli. In ni celo neizkjučeno, da bi bil tisti »oni« baš — tvoj prijatelj!

Ali nisi ničesar opazil? Ali ga nisi videl, kako jo je z začudenimi očmi tudi on pogledoval? Ali ne veš, da jo je oboževal prav tako z vsem svojim srcem, kakor — ti? In — ali res nisi opazil — kako ljubeznivo se mu je včasih nasmehnila — ona?

Pamet, Boris! Kajti on se je skrival s svojim čustvom pred teboj, kakor si se ti s svojim skrival pred njim. In čakal je prav tako kakor ti samo prilike, ko bi se mu posrečilo — — — ! Da, da, dragi moj Boris! Ali res misliš, da te je zvesti Ivan spremljal pri vsakem tvojem koraku iz — čistega, nesebičnega prijateljstva? Oj, kako si naiven! Bal se je, da ga ti ne prehitijo! Nezaupljivo je prežal nate! In, da te očrni pred njo, ali si že pozabil, Boris, kako jo je svaril: »Pazi se ga, Anita, ker je...« Ne razumem, kako še sploh moreš biti tako nespameten idealist! Zahvali Boga, da je odšel! Glej, zdaj ti je pot do Anitinega srca odprta! — — —

Odprta?!

Do tega vprašanja se mi je še nekam posrečilo zavračati z logično mislijo samoočitke, ki me danes neprestano mučijo že ves čas. Odtod dalje pa si ne vem pomagati. Kajti sredi teh samoočitkov se mi budi vedno jasneje zavest in spoznanje:

„Anita te prezira, Boris! Saj si — Avstrijec! In pa — ali tako hitro pozabljaš — ona ljubi svojega — Petra!“

Pietro — Pietro! Prokleto ime! — — —

Kako ostrina bodala zaskeli v mojem srcu, kadar se domislim tega odvratnega imena. O, ko bi vedel, kje se ta Pietro nahaja! O, ko bi mi

bil prišel v pest že tedaj, ko sem ležal v okopih in proklinjal zver v človeku, ki je tolikim in tolikim tisočem krotkih vsilila v roke bajonete in granate, da so pozabili na svoje človeško dostojanstvo in še sami postali krvoločni volkovi!

Oj, Peter — ako bi bil že takrat vedel, da si se vtihotapil v srce Anitino in bi mi prišel tedaj v roke, čutim, da bi tudi jaz postal — krvooločna zver! Čutim, da bi te moja ljubezen do Anite — ubila! Ubila — iz sočutja! Kajti — eden od naju... O, saj bi me razumel! In umreti bi moral tisti, ki je — popustljivejši, šibkejši... Tisti, čigar ljubezen je manj zanosita in strastna! Torej — gotovo ne — jaz! Piero — ali si videl moje mišice?! Ali poznaš plamteči žar v srcu mladega moža, kadar potika nanje prvič zanosita, nezadržana in neutešljiva ljubezen?

O, Piero — pazi se pred meno! — —

20. m a j a.

Od mojih zadnjih beležk v temle dnevniku sta potekla skoro dva cela tedna. V tem času sem bil popolnoma nezmožen, da napišem tudi le en sam zmiseln stavek. Moje razpoloženje je tako, da ne najdem nikjer obstanka...

Od onega večera, ko me je Anita zapustila v kuhinji s tistim svojim žalostno očitajočim pogledom, je nisem več videl. Njena mati pospravlja zdaj mojo sobo in mi pripravlja večerjo. Toda opetovano se dogaja, da ostaneta i večerja i postelja — nedotaknjeni. Ni mi do jedi, ne do spanja.

Gospa Maddalena me sočutno pogleduje. Zdi se mi, da ve, kaj se godi v meni in da me zavestno ne muči z vprašanji.

Tudi jaz molčim. Ne izprašujem je ničesar, ne poizvedujem po Aniti. Iz prejšnjih naših pogovorov pa sklepam in vem čisto natanko, da se je Anita preselila k — svakinji. Večkrat mi je svojčas Anita sama pravila o njej. Mož te svakinje je Anitin brat. Trenutno se nahaja kot italijanski oficir na soški fronti, dočim mu je žena ostala sama doma v rimski ulici »Via Cesare Battisti«, v lastni hiši. Tej svakinji je ime Marija in v kratkem pričakuje sadu komaj enoletnega zakona.

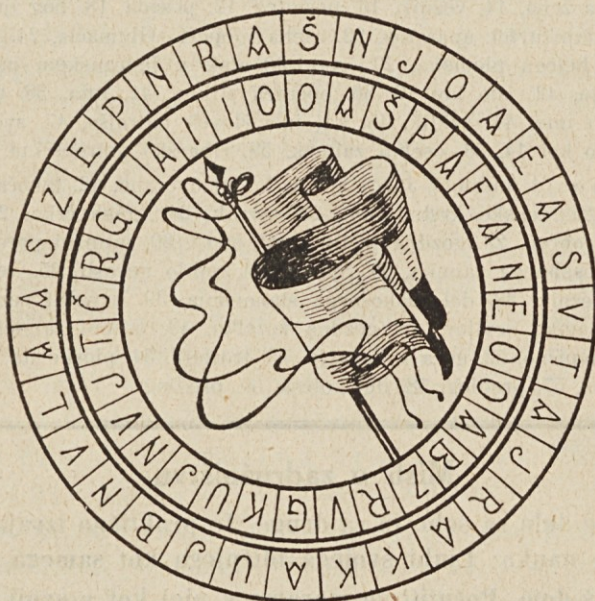
Morda je baš sedaj napočil ta veseli dogodek v družini Anitine sorodnice? Morda! Toda ne morem se ubraniti vtisa, da ne bi bila Anita tudi sicer — odšla od doma. Radi — mene! — —

Danes je odšel tudi Ivan. Premestili so ga v Brescio. Kljub temu, da se je najina intimna prijateljska vez že pred dvema letoma pretrgala, se mi je vendar krčilo srce, ko sva si sezala v roko. Čutil sem, da je tudi njemu slovo težko, dasiravno ni tega izdal z nobeno besedico. In baš to, da sem občutil njegovo zagrenjeno resignacijo, me je skoro vrglo iz ravnovesja... Hipoma so vnovič oživel vsi prizori pred mojimi duhovnimi očmi: — Varšava — Neapelj — Kampanija — Rim in naposled — Anita. Vsi prošli prijateljski razgovori z Ivanom so se z mrzlično brzino zapodili mimo mojega spomina. Toda moje razkrojeno duševno stanje, moja venomer z Anito prekvašena misel — vsi burni minuli dogodki, so me tisti

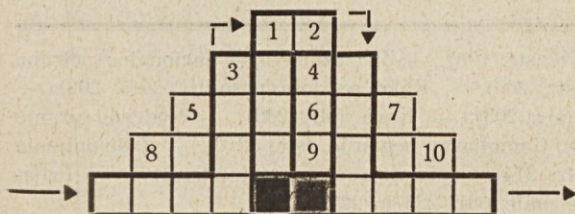
hip tolikanj prevzeli, da se niti več ne spominjam poslednjih besed, ki sva jih izmenjala z Ivanom. Vem le, da sem občutil strašno bolečino in kes — nad krivično obsodbo! Da sem v tisti bolečini s strašnimi očitki obtožil — samega sebe in svojo ljubezen! In dočim si sam nisem mogel odpustiti — mi je ljubezen milostno odpuščala! — — — (Se bo nadaljevalo.)

ZA NAŠE MALE

Bodriło.

Križaljka I.

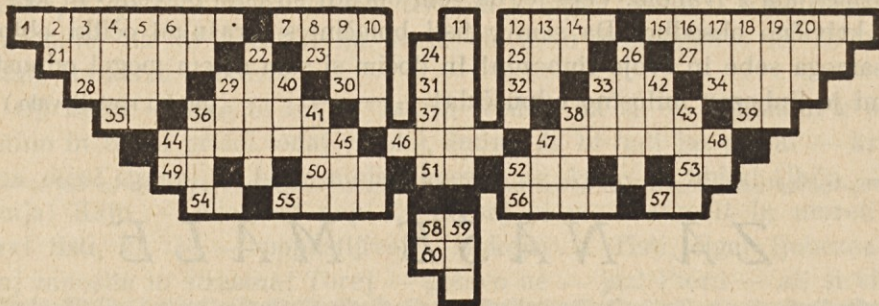
Črke, čitane v debeloobrobljenem prostoru v smeri puščic, dajo znan pregovor.

Pomen besed:

Vodoravno: 1. egipt. božanstvo, 3. veznik, 4. skrajna točka celine, 5. poljska cvetlica, 6. del obraza, 8. kje se človek počuti najboljše, 9. nedoločni zaimek.

Navpično: 1. ud, 2. svetopisemska oseba, 5. ženin drug, 7. isto kot 6. vodoravno, 8. trdilnik, 10. vas pod Krimom.

Križaljka II.

Navpično: 2. pamet, 3. po vojni, 4. moško krstno ime, 5. oblika glagola »nesti«, 6. osebni zaimek, 8. trdilnik, 9. žensko krstno ime, 10. vodna žival, 11. orodje, 12. mesto v Latviji, 13. prva žena, 14. veznik, 16. pesnitev, 17. pcsoda, 18. bog ljubezni, 19. tujka za »račun«, 20. znamka fot. aparatov, 22. oseba v operi »Glumači«, 24. zločinec, 26. mešanec črnega in belega plemena, 29. zver, 40. otok v Jadranskem morju, 33. otok v Jadranskem morju, 42. isto kot 17, 36. občutek strahu, 41. teža, 38. tujka za »vsota«, 43. žensko krstno ime, 44. vzklik, 45. kaj ima človek najrajše, 47. svetloba, 48. egipt. božanstvo, 52. isto kot 14, 58. osebni zaimek, 59. ribarska potrebščina.

Vodoravno: 1. mesto v Južni Srbiji, 7. del dvorane, 12. tekoča voda, 15. mesto na Gorenjskem, 21. žensko krstno ime, 23. veznik, 24. grška črka, 25. moško krstno ime, 27. cerkveni obred, 28. gozdna rastlina, 29. šport, 30. latinski predlog, 31. glasbeni izraz, 32. oblika osebnega zaimka, 33. Slovan, 34. volilo nevesti, 35. veznik, 36. zemljepisni izraz, 37. veznik, 38. del razkošnega stanovanja, 39. hrvaški veznik, 44. mesto v Vojvodini, 46. znamka čevljev, 47. gozdna žuželka, 49. osebni zaimek, 50. pokolenje, 51. isto kot 48. navpično, 52. gora v Zasavju, 53. trdilnik, 54. ploskovna mera, 55. azijska žival, 56. star mož, 57. predlog, 58. del kolesa, 60. predlog.

Misli o združništvu.

Združništvo je delo za sebe in za druge. Je praktično izvajanje evangelijskega nauka: Ljubi svojega bližnjega kot samega sebe!

Zadruga je naš dom. Počutiti se moramo v njej kot v svoji lastni družini. Delajmo za njen procvit. Veselimo se njenih uspehov, branimo jo povsod, kajti zadruga — smo mi!

Vsebina: Trgovina in združništvo (str. 193). — Združništvo — nacionalna potreba (str. 197). — Neupravičeni napadi (str. 200). — Kako se dobi posojilo? (str. 202). — Gospodarske oblike starih narodov (str. 203). — Kava (str. 206). — Moderno pranje (str. 207). — Marsikaj (str. 209). — Gomoljaste begonije (str. 210). — Zastrupljenja (str. 212). — Pogled v vesoljstvo (str. 214). — Iz združnih revij (str. 217). — Prijateljstva oporoka (str. 218). — Za naše male (str. 223 in 224).

»Zadrugar« izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Ž., Ljubljana, Masarykova cesta, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Koldvorska ulica št. 39. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.

Vsem železničarjem!

Podporno društvo železniških uslužbencev in upokojencev v Ljubljani opozarja vse železničarje, ki še niso člani tega društva, da se po § 4. društvenih pravil za člane sprejemajo vsi stalni in začasni železničarji moškega ali ženskega spola, bodisi da so nastavljenici ali delavci. Tudi žene železniških uslužbencev in delavcev postanejo lahko članice društva. Pristopivši člani ne smejo prekoračiti starosti 35 let. Starost je izkazati s krstnim listom, vendar lahko vsakdo doseže članstvo do izpolnjenega 45. leta svoje starosti, če je pripravljen, plačati v letu pristopa veljavno mesečno članarino nazaj do izpolnjenega 25. leta svoje starosti.

Po sklepu zadnjega občnega zbora znaša podpora v primeru smrti člana za vsak posamezni slučaj od četrtega leta članstva nadalje Din 4000.—.

V prvem letu članstva znaša podpora $\frac{1}{4}$, t. j. Din 1000.—;

v drugem letu članstva $\frac{2}{4}$, t. j. Din 2000.—;

v tretjem letu članstva $\frac{3}{4}$, t. j. Din 3000.—.

V primeru smrtne nezgode v službi ali poznejše smrti radi nezgode v službi se izplača najvišja določena vsota, sedaj torej Din 4000.—. Kdor želi pristopiti in zavarovati sebe in svojo soprogo, naj zahteva priglasnico od lokalnega poverjenika. Če mu ni znano, kdo je poverjenik za dotični kraj, naj piše po priglasnico naravnost Podpornemu društvu železniških uslužbencev in upokojencev v Ljubljani, nakar mu bo priglasnica z navodili vred po pošti dostavljena. — Železničarji, zavarujte se, dokler je čas! Pristopite k društvu, ki Vam nudi najboljše pogoje za tako zavarovanje.

Člane, ki stopajo v pokoj, in tudi dosedanje upokojence, ki so zaostali s plačevanjem redne članarine, opozarjamo na § 5. društvenih pravil, zadnji odstavek, po katerem izstopivši ali izobčeni člani nimajo nikakih pravic do društva in se jim vplačani zneski ne vračajo. Pripominjamo, da se mora vsak član, kateri je upokojen, sam brigati za to, da dobi pravočasno poštno položnice od društva, oziroma da redno plačuje članarino. Dogaja se, da nekateri člani, kadar stopajo v pokoj, pozabijo na izvrševanje svojih članskih dolžnosti napram društvu v pogledu članarine. Ko pa nastopi slučaj, da bi bilo treba dvigniti posmrtnino, prihajajo in prosijo za podporo, katere pa seveda po jasnih določbah društvenih pravil upravni odbor pri najboljši volji ne more in ne sme izplačati. Upokojenci in upokojenke, brigajte se za svoje društvo, dokler je čas!

Upravni odbor

podpornega društva železn. uslužbencev in upokojencev.

